

MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLÍTICA

Preu : 20 cèntims • Pelai, 62. Telèfon 15300. - Subscripció : 2'50 pessetes trimestre

LA SETMANA POLITICA

De Marcellí Domingo al Comte de Fígols

La gentada que omplia l'Ateneu Barcelonès durant la conferència de Marcellí Domingo; l'atenció amb què va seguir les paraules del conferenciant; la vibració que despertaren molts dels passatges del discurs, són bona prova de la importància que la nostra ciutat, i amb ella tot Catalunya dona al problema que motivava la dissertació: la col·laboració dels partits republicans de Catalunya amb els de la resta d'Espanya per tal d'empendre una acció conjunta que pugui dur vers la implantació de la república pels camins que siguin precisos.

Aquest problema és encara més important si es considera que per primera vegada, en aquesta escaïença, Catalunya es comporta com una cosa autònoma. En efecte; l'endemà mateix de l'autonomia de Catalunya, el problema polític predominant seria el de procurar que nosaltres, dins la marca d'Espanya, conservéssim el mateix ascendent que indubtablement tenim ara per ara. La diferència seria que així com avui l'exercim d'una manera vergonyant, aleshores ens seria donat com un dret innegable; i—afegim—com un deure ineludible. La vida d'un país és feta d'actuacions i de prestigi. I la capacitat no es demostra pas arreconant-se. A més, la independència accentua més la necessitat de coordinar-se. Altrament, seria esdevenir un element anàrquic i estèril.

Per això, des del moment que l'élite d'Espanya va reconèixer la personalitat de Catalunya, per un moviment de lògica, va idear posar-se en contacte amb aquesta personalitat, *complicitat*, per dir-ho així. I, posat que no podia voler absorbir les organitzacions republicanes de Catalunya, buscar un pacte amb elles per tal d'empendre plegats una acció general. I aquesta unió, aquest pacte, eren necessaris per dues raons: primera, perquè els cal la nostra força per al triomf; i, segona, perquè el sentiment de respecte envers Catalunya els obligava a no voler empendre una tasca renovadora de l'Estat que abasta totes les regions, sense voler comprendre en el moviment les forces polítiques afins d'una d'elles.

Algú es contrari de signar el pacte; pensi, però, ell mateix els comentaris que hauria fet si els republicans espanyols, a esquesnes d'ells, haguessin arribat a una aliança exclusivista. Com no s'haurien estat de considerar això un complot contra Catalunya!

El pacte, però, no s'ha signat, per banda d'Acció Catalana i de l'Acció Republicana. La raó que donen és que els catalans no poden permetre, en nom del catalanisme, que les coses de Catalunya estiguin governades per partits no catalans, per republicans que siguin.

Però que sigui desagradable una cosa, no vol dir que no s'hagi d'acceptar si s'eviten mals més grans i si no hi ha altra manera d'aconseguir un bé essencial. I, al nostre parer, aquest és el cas que en aquest moment estem examinant.

Perquè, si, per evitar que el control del republicanisme, a Catalunya, els fugi dels dits, els partits republicans catalanistes segueixen una línia de conducta inhibicionista, amb greu perjudici per a la causa de la república, segurament facilitaran d'una manera extraordinària la tasca de tots aquells agitadors republicans espanyols que es vulguin fer amos de casa nostra. Els donen un gran argument. A més, les masses que volen orientacions i volen que se les dugui cap a actuar, sempre seguiran el més actiu i combatiu, i no el que opera constants retrades estratègiques, no sempre fàcilment explicables; perquè no cal ésser cap demagog per a afirmar que el deure dels partits republicans de tot arreu del món on encara no hi ha república, és de fer tots els possibles per tal que ella arribi pel camí que caldrà, i no abstenir-se de fer una cosa, quan d'aquesta abstinència se'n segueix la pèrdua del plet polític.

Ens temem que el ciutadà es pugui fer aquest càlcul: «Entre un republicà, no català, és cert, però que em porta cap a la república i no em nega el plet catalanista, i un català, republicà, evidentment, però que no em duu a la república, sense la qual no hi ha llibertat, sense la qual, al seu lloc, no hi ha Catalunya; entre els dos, pel meu bé i el de la meua terra, opto pel republicà no català que no em nega Catalunya.»

I Catalunya no pot consentir anar així, a la cua. Però el remei no és d'abstenir-se de coordinar-se, sinó de jugar més fort. Els partits catalans no tenen cap excusa per a no aliar-se amb el republicanisme espanyol. Només una. Que es vegin amb forces per anar al davant de tots. Llavors poden no voler anar al costat. Només llavors.

Dir altra cosa és desviar el nostre poble; cultivar-li una mena de *chauvinisme* ben es-

pecial, per cert; en comptes d'exaltat, depressiu.

Ni creiem que mai, en una aliança així, puguin els lerrouxistes absorbir Acció Catalana i Acció Republicana. Seria, en primer lloc, fer un judici ben poc falaguer dels capdavanters d'aquests partits i de llurs partidaris.

Al contrari, per les mateixes raons que molts polítics ateus creuen que l'Església

Marcellí Domingo, vist per Bon

no s'ha de separar de l'Estat, perquè lligada és disciplina i deslligada té una llibertat d'acció perillosa, nosaltres creiem en aquests moments, i per raons, no del cor, sinó del cap, en l'aliança.

A més a més s'ha de tenir en compte que es corre el perill que el catalanisme, que ja no és cosa de partit, sinó un fet del qual no es pot prescindir, esdevingui altra vegada un moviment reaccionari i elimini del seu costat gent a la qual el seu ideari no permet de figurar en els partits catalanistes, però que posats a donar mides de govern resulten tan catalanistes com ells.

Al míting del Reina Victòria, presidit pel comte de Guadalupe, acudiren tots els partidaris d'una situació impopular sostinguda només per un moviment de força. Tots els que es creuen tenir raó contra el pensament general.

Ben poca cosa de remarcable oferi la moixiganga. Potser només seria digne d'esment la lectura d'unes quarelles originals del comte de Fígols, per l'autor.

Qui les llegeixi quedarà esglaiat de l'odi a Catalunya que respiren. Un odi tan enorme, absurd i còmic, que només pot explicar-se tenint en compte les carretades de fel que el pròcer pupí ha d'empassar-se diàriament a la Diputació de Barcelona.

El senyor comte de Fígols (que, per cert, durant la seva gestió a la Diputació esquirol, tenia el projecte de vendre i escampar la biblioteca de l'Institut d'Estudis Catalans) estem segurs que no manarà mai més; i a fe que ho sentim. Faria més propaganda pels nostres ideals que tots els mítings culturals i polítics.

L'excel·lentíssim senyor comte de Fígols, manant, seria la Revolució.

A part d'aquestes quarelles del comte de Fígols, hi hagué l'anunciat discurs d'un altre comte, el de Guadalupe, ple de sana doctrina primoderriverista.

Els conceptes de poble, nació, govern, ciutat hi foren barrejats, segons va ésser convenient. Profunditzant aquests conceptes, totes les diguem-ne argumentacions de l'orador cauen pel seu propi pes. Es curiós que no hi hagi ningú tan disposat com els partidaris de la dictadura a atribuir-se el veritable sentir del poble.

Però si realment creuen en aquest i en la seva confiança, no comprenem l'afició a tenir-lo amordassat. És clar que ja sabem que ho fan pel seu bé: «qui et vol bé et farà plorar».

A ells, pobrets, no els mou cap ambició personal, com digué el comte de Guadalupe. Són uns sacrificats! I el pitjor del cas és que algun d'ells s'ho creu de bona fe.

La nostra benvinguda

El nostre amic i col·laborador Ventura Gassol ja és a Barcelona, i en llibertat, després d'una breu detenció a Figueres. No cal dir com saludem el seu retorn i com esperem que vingui seguit del de Francesc Macià i dels altres exiliats, i que les autoritats—aquest és el desig de tothom—els considerin ciutadans com els altres, no enterbolint-los la satisfacció, d'ells i de tots, de tornar a estar entre nosaltres.

De Dijous — a Dijous

DETENCIONS GOVERNATIVES

D'ençà que les nacions europees van reconèixer els drets de l'home, de manera que semblava una falta de to no tenir-los en compte, tota la dèria dels governants d'Espanya ha estat de trobar una fórmula que els permeti seguir fent com en temps de la Inquisició, tot i semblar que hi havia lleis liberals i justes.

I no hi ha dubte que en un capítol tan important com és el de la llibertat del cos de les persones vivents, calia que també hi hagués la seva trampa; i n'hi ha.

Perquè un ciutadà espanyol pugui perdre la llibertat, n'hi ha prou que al governador de la seva «provincia» li vingui bé. L'Estat no es refia de les lleis, per tal de perseguir els delinqüents i els culpables; no n'hi ha prou. A més, de vegades cal detenir algú que no és ben bé culpable. Només ja n'osa. I per això hi ha la detenció governativa.

La detenció governativa és l'hereva directa de les famoses Lettres de cachet de la França borbònica, d'avant-guillotina. Tota la Constitució i totes les lleis desapareixen davant d'una ordre d'un governador.

I consti que parlem d'aquesta qüestió amb caràcter general, i que segurament trobaríem molts governadors enemics d'aquest procediment.

Si un jutge fos tan atrevit que fes detenir sense causa un ciutadà qualsevol, sempre es veuria amb l'espasa sobre el cap d'una acció contra seu per detenció arbitrària. Però els governadors, segons les nostres teories, són suposats de gaudir de la infalibilitat més matemàtica. Tot ciutadà en poder d'ells cau a la categoria de quinzenari. La llibertat, una cosa tan sagrada, depèn del bon humor o mal humor, del grau més alt o més baix d'humanitarisme d'un governador.

Aquesta facilitat d'engarjoliar els indesitjables, en un país on sol ésser indesitjable tot aquell que vol justícia i progrés, és a dir, subvertir l'ordre establert, és depriment i perillós. Converteix els governs civils en centres de perpètua aglació política. Treu a l'autoritat aquell segell de cosa imparcial, serena, superior a totes les coses, que la fa respectable i com sobrehumana.

L'autoritat és un més a la baralla, i el més odiós, perquè és el més fort i el que pot fer més injustícies. La més petita equivocació basta.

La detenció governativa és un procediment de govern que es gira contra aquell que l'usa. Dona un desprestigi a l'autoritat que explica moltes de les coses que passen per aquest país de Déu.

Es que no hi ha lleis per a defensar el cos social? Que les apliquin. Les lleis més dures, més rígides; però que sigui la llei i no un home qui es posi enfront del ciutadà delinqüent.

Aquesta subversió del sentiment del respecte als drets de l'home en les classes dirigents és causa de gran escàndol en els subordinats. Es corrent a la nostra terra de parlar de mals tractes a les presons o de pràctiques policiaques abusives. Però, què voleu que facin els subalterns quan els seus superiors es comporten arbitràriament?

I, també, quina autoritat moral pot tenir un governador civil per a renyar els seus servidors si cometen determinats atropellaments? Es pot demanar i exigir un comportament digne a qui va en nom de la llei; però el que va a detenir un home en nom d'un altre home, ja fa prou si es produeix amb un xic de bonhomia.

Un mot per acabar. En un país de lleis d'excepció, jurisdiccions especials i detencions governatives, de tant en tant es sent a dir que les garanties estan suspeses...

Nosaltres no sabem com s'ho deuen fer.

R. LL.

MIRADOR INDISCRET

Un procés a "Mirador"

La caricatura, completament inofensiva, que vàrem publicar la setmana passada, va provocar unes manifestacions de protesta per part del senyor Maluquer, president de la Diputació de Barcelona. Després el governador ens imposà una multa, que a darrera hora ha tingut la gentilesa de condonar, i per acabar d'arrodonir-ho, per aquesta caricatura es segueix procés davant el jutjat militar, d'acord amb la llei de Jurisdiccions, considerant la dita caricatura una ofensa a un cos armat.

Tindrem els nostres lectors al corrent. Es d'esperar que el jutjat militar sabrà veure que no podem injuriar el cos de Mossos de l'Esquadra quan en l'article que anava al costat mateix de la caricatura, fèiem una defensa d'aquell cos.

Per cert que no ha faltat comentarista que l'ha trobat excessivament elogiós, sense tenir en compte que, malgrat les seves apreciacions, el cos de Mossos de l'Esquadra està integrat totalment per catalans i que no es pot demanar la supressió de tota la policia del món per fer el liberal.

El silenci de Catalunya

Quan Marcellí Domingo va preguntar si hi havia a Espanya un poble que pogués substituir l'actual estat de fet per un altre estat de dret, va fer una pausa. Sens dubte esperava—i ho esperaven molts—, si no una resposta contundent, que hauria estat molt bé en un míting, però que hauria resultat inadequada a l'austeritat de l'Ateneu, almenys uns remors d'aprovació.

Però En Domingo va esperar en va. Ningú no va respondre. Un bon tortosí que escoltava embadalit el discurs, digué:

—Això és el silenci de Catalunya...

En Domingo i les normes

Als de la Lliga no els va caure gaire bé el discurs. Les discretes fuetades contra En Cambó van caure damunt d'ells com una galleda d'aigua gelada en ple hivern.

En sortir, un grup de cambronistes tractava de restar importància a la conferència i al conferenciant.

—I després—observava un—ha dit *espirit*, *Inglaterra*, *el rest...* Aquest home parla un català sense normes!

Algú que estava al seu costat, li va recordar aquells versets d'En Montero que acaben dient, si no ens és infidel la memòria:

«Menos normes i més mormes
quan arribi l'ocasió...»

La censura sonora

En el moment en què En Marcellí començava un paràgraf de la seva conferència que deia: «Mentre Catalunya no sigui independent...», va donar la coincidència que un auto burges que passava pel carrer de la Canuda donés una botzinada tan estrident, que gairebé no es va poder sentir el darrer mot transcrit.

—Renoi!—va dir un—. Això és la censura sonora!

Sinceritat i parlamentarisme

La conferència va estar a l'alçada del lloc on era pronunciada. Volem dir amb això que en Marcellí Domingo va defugir les frases de míting, tractant a tots els seus adversaris polítics amb el més gran respecte.

Només hi va haver un moment en què el seu lèxic deixà d'ésser parlamentari. Fou quan, referint-se a les futures eleccions, digué:

—I això significa l'encasellat, i els Ajuntaments de Reial ordre, i l'Alba, i el Bugallal, i el Romanones...

Aquest el fou com una expressió concentrada, comprimida, de la indignació que en l'ànima de l'ex-diputat per Tortosa produïa la perspectiva d'unes eleccions sofisticades. Era la veu de la sinceritat que, per un moment, trencava la terminologia parlamentària.

Competències

Las Noticias ha reprès, a tres columnes, una intensa campanya per a descobrir el parader dels milions que deixà aquell famós virrei Bonet i determinar els veritables descendents i hereus d'aquest.

Si més no, aquesta campanya fa que els Bonet de Catalunya, València, Aragó i Mallorca, que són innombrables, comprin cada dia *Las Noticias*, amb greu perjudici per a *El Día Gráfico*, entre els lectors del qual diari és de creure que es compten, fora de Barcelona, els Bonet per dotzenes.

Per això no ha estranyat a ningú trobar a les planes de l'òrgan piquiponia unes informacions tirant aigua als milions del famós virrei.

A més a més, ha sortit amb uns reportatges sobre els lladres de criatures. Hi ha més mares que Bonets.

Però *Las Noticias* no se l'embeina. Li ha mancat temps per a censurar el *haucroci* ni de nens.

Si aquesta competència dura, no sabem on s'anirà a parar.

Una meravella d'organització

Quan el senyor Nicolás María de Urgoiti va tornar a Madrid, després de la seva estada a Barcelona per a veure l'Exposició, va contar aquesta anècdota a uns quants redactors de *El Sol*, reunits al despatx de Félix Lorenzo.

El senyor Urgoiti va venir el dia de la inauguració de l'Exposició. De moment no va poder entrar a l'Exposició, després li feren deixar l'auto a dos quilòmetres lluny; trigà una hora i mitja a poder arribar a la porta del Palau Nacional; ningú no sabé donar-li el seient que li pertocava; en sortir es trobà amb destorbs per l'estil. El fet és que el senyor Urgoiti se'n duia una trista impressió de l'organització de l'Exposició Internacional. Abans de marxar volgué acomiadar-se del senyor Montaner (*Joaquín*) i passà al seu despatx del carrer de Lleida.

Llavors el senyor Montaner era molt important i tots els criats el saludaven com si fos un *conde*, que és el seu somni d'aurat.

Don Nicolás va entrar al despatx d'En Montaner, i aquest, volent-lo enlluernar, li va dir:

—*Todo esto, don Nicolás, lo he organizado yo. ¡Y ustedes me apartaron del diario porque no creían en mis dotes de organización!*

El senyor de Urgoiti no va saber què respondre.

La més dolça de les autoritats

barcelonines

Per l'Ajuntament corre fa dies un «xistxo» que fa pensar si algun Muñoz Seca s'ha introduït entre la plantilla de la casa.

Diu així:

—Quina és l'autoritat més dolça de Barcelona?

—???

—El nostre batlle, el comte de Güell, perquè damunt de la segona lletra del seu cognom porta dièresi o *crema*...

Sembla que, de tan dolenta, la faccèia ha fet molta gràcia... àdhuc a l'interessat.

Una "corrida de toro" a França

Encara que tard, ens arriben noves inèdites de l'incidentada cursa de braus de Valen, suspesa a la meitat a causa de l'avalot armat per Mme. Du Gast, Mme. Rachilde i llurs seguidors de la Societat Protectora d'Animals.

Abans de començar, Mme. Du Gast va repartir—santa innocència!—uns xiulets de llauana. Tothom en volia. La bona senyora va pensar que la cosa anava millor que mai no hauria pogut sospitar. Però aviat es convencé del seu error. Els partidaris de la cursa, com a perfectes *aficionados*, eren els qui, en previsió de bronca, havien arrellegat tot els xiulets.

Res, però, com els toreros. Un d'ells estava anunciat amb el nom de Juan Belmonte. Els francesos no aflueixen.

Bé és veritat que desota aquest nom gloriós de la tauromaquia estava escrita en lletra gairebé imperceptible, aquesta aclaració: *De Barcelona*. Seria el Sacas?

Més d'aquella "corrida"

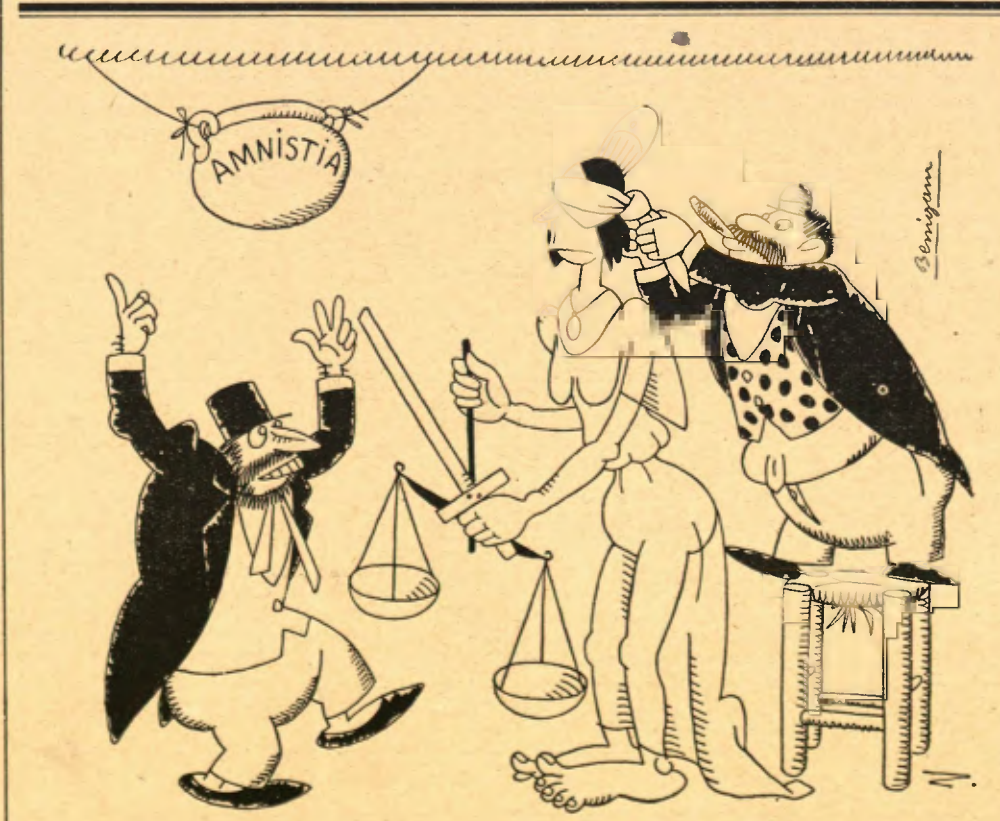
Plaça enfora, la cursa de Melun donà origen també, a diversos conflictes.

Es trobaren en un d'ells els periodistes locals que vulgueren ressenyar la festa. No coneixien els termes tècnics i tingueren d'apèllar al castellà.

Així, es podia llegir l'endemà a un diari que un dels toreros s'havia lluit molt en els *pases de manto*.

Un altre conflicte es presentà a la Companyia del ferrocarril en aplicar les tarifes de transport del bestiar. El toro, ¿havia d'ésser considerat com animal domèstic, igual que les vaques, o com una fera?

Els organitzadors de la cursa preferiren que se'ls aplicués la tarifa alta i que els toros fossin expedits com feres. Es grataren la butxaca, però l'honor estava salvat.

TRENCAR L'OLLA

Un delict de lesa-pàtria

Fa d'això quatre o cinc anys. La policia, que cercava unes fulles clandestines, téu un registre al Club Muntanyenc, l'estatge social del qual és al carrer Nou. No hi va trobar res, però en un departament que tenia rellogat una societat coral va descobrir... un timbal!

Un timbal és una cosa bèl·lica, i el que féu el registre, que era una mena de Sherlock Holmes pupi, va començar a fer deduccions. Després de moltes hores, va arribar a la conclusió que aquell timbal, en cas d'un alçament revolucionari, podia tenir una utilitat... De deducció en deducció, féu detenir a tota la Junta Directiva de la societat coral.

Jutgeu la seva satisfacció quan entre la llista de la Junta va descobrir un senyor que es deia Macià, i que no tenia absolutament res a veure amb el de l'Estat Català.

L'home va estar detingut preventivament quinze o vint dies. Com que l'home no era culpable de res, no va haver-hi més remei, a la fi, que posar-lo en llibertat.

—¿Y, se puede saber—va preguntar indignat, quan li van dir que estava lliure—por qué me han detenido?

El Sherlock Holmes fracassat se'l va quedar mirant.

—¿Le parece a usted poco—va respondre-li—llamarse Macià?

El camí més llarg

Ja fa uns quants mesos, la revista d'avantguarda *Hèlix*, que fan uns quants xicots de Vilafranca, va publicar un article de Frederic Mompou en el qual el compositor català parlava de la seva música.

La revista *Musicalia*, de L'Havana, el reproduí, traduït, naturalment, del català a l'espanyol.

Imagíneu, doncs, la sorpresa que hem tingut en veure al darrer número de la *Revista Musical Catalana* fragments de l'article d'en Mompou retallats de la revista cubana, reproduïts en castellà.

La mateixa revista *Hèlix* publicà, aprofitant la seva vinguda a Barcelona, un article del músic americà Villalobos, que la mateixa revista de L'Havana també ha reproduït.

Esperem el número vinent de la *Revista Musical Catalana*, a veure si hi trobem l'article de Villalobos, després d'una doble travessia de l'Atlàntic.

Geografia de Catalunya

Fa poc passava uns dies a Caldes de Malavella un aristòcrata resident a Barcelona, que té el seu palau en l'encreuament de dues vies molt centríques de la ciutat. Aquest aristòcrata és un marquès, pare d'un altre marquès; ocupà ja fa molts anys l'alcaldia de Barcelona i, no en fa tants, la presidència de la Diputació.

L'home digué en una tertúlia de balneari: —He vingut a Caldes des de Santa Fe del Montseny. Hi he passat uns dies deliciosos. Quin clima més fresc! Imagíneu-vos, a més de mil metres d'altura i en ple Pireneu!

Els infants terribles

Un artista català que no volem anomenar, sentia una nit, des del seu llit, que a l'habitació del costat, ocupada per un dels seus molts fills, aquest es bellugava i xiulava.

—Què et passa que no dormis?—li preguntà el seu pare.

—Oh, és que no em recordo com es fa—respongué el vailet.

El nostre amic Rafael Campalans reptava un dia el seu fill, perquè en lloc de «macarrons» deia sistemàticament «marracóns».

—«Macarrons» t'he dit. Ho has de dir sempre així, sents? A veure, digues-ho.

El nen, entre l'obediència al seu pare i una rectificació que devia vexar el seu orgull, trià per respondre:

—Fideus.

Visita de compliment

A darreries de la setmana passada vàrem tenir el gust de rebre la visita de la nena NELIA, la famosa nina-símbol dels productes immillorables que porten el seu nom. El motiu de la seva visita era preguntar-nos com havíem sabut la procedència de la seva nissaga catalana. Gustosíssim li explicàrem el que ens deia i més encara.

—Sàpig, senyoreta NELIA—li diguérem en acomiadant-la—que en aquesta casa se sap tot, i els nostres mals de cap ens costa. De la mateixa manera que sabem que el català és la seva llengua nadiua, estem assabentats, per experiència, que els deliciosos xocolates amb llet, els caramels, les galetes, els bombons NELIA que vostè fabrica són de les laminadures més gustoses del món.

ESPECIALITAT

EN LA MIDA

Jaume I, 11

Telèf. 11655

ORIGEN DE LA TUBERCULOSI

Aquesta terrible malaltia és produïda generalment per contagi i són més propenses a adquirir-la les persones dèbils. El microbi és a l'aire i en respirar passa als pulmons, on, si es tracta d'una persona dèbil, es desenrotlla i reproduceix donant lloc a la malaltia. Per això recomanem els metges a totes les persones dèbils, als anèmics i convalescents, que prenguin el FOSFO-GLICO-COLA DUMENECH.

Un diumenge a Castelldefels

Un poblet minúscul, unes torratxes—mig enrunades—de color de mel, una muntanya aspra clapada amb el verd brut de quatre garrofers i al capdamunt la silueta altiva d'un castell de conte de Perrault amb la torre principal d'un carni delicadíssim i una de les torratxes com envensada de menta, fou la postal que, durant molts anys, ens

volupament, tots els horaris de trens especials que en l'actualitat regeixen per a traslladar-se a aquesta platja popularíssima, tenen una explicació lògica i invariable: se'n varen assabentar uns amics de l'alludit matrimoni, hi varen fer cap, retornaren a Barcelona convertits en els més acèrrims propagandistes, el diumenge següent ja hi ha-

guarda-roba i, ensenyant la llauneta—que s'ha enganxat sobre el pit—amb un gest de policia anglès, sollicita molt convençut:

—Farà el favor de posar aquesta lligacama al 113?

O aquesta altra:

—Seria tan amable de posar la mà a la butxaca dreta de l'americana número 249 i

serví la imaginació cada vegada que tractàvem d'evocar aquest indret amable, d'una malenconia clara, de Castelldefels.

La gent d'aquest poble anava passant els dies posant moltes arengades en remull i empenyent la seva vida gris i sense turbulències amb una resignació i uns badalls de tristesa definitius. Quan arribava el diumenge, la gent jove ballava amb un manubri ple de xacres i els vells i la canalla anaven a la carretera a embadalir-se amb l'espectacle, vagament esportiu, dels automòbils que passaven deixant un nuvot de fum blau carregat de presumció.

Algun diumenge autumnal—i això que anem a dir era un esdeveniment que el poble comentava d'una manera favorable—arribaven cinc o sis xicots amb cavallets desmuntables, capses de pintura i aquarella sota el braç, que es plantaven al bell mig d'un carrer i feien un paisatge amb el castell al fons que entusiasma la quitxalla i estimulava els grans a fer unes exclamacions probablement molt sinceres, però no pas massa estimuladores per als futurs artistes:

—Dissabte passat va venir un senyor de Barcelona, que aquell sí que ho feia bé!

Segons sembla, va durar una temporada que, degut a l'assiduitat admirable amb què els artistes—excel·lents i mediocres—visitaven el poble

de Castelldefels, quan hom entrava dins una casa per a sol·licitar amablement un vas d'aigua fresca, la mestressa us mirava de cap a peus i acabava sentenciant amb una rialla plena de picardia:

—Ah, vaja! Vostè també és aquarellista, veritat?

L'estació de Castelldefels és senzillament adorable: molta quietud, l'andana poblada de parterres esquitats de flors lila i, per damunt de tot això—car aquí radica la seva bellesa ensenyada—, una filera d'eucaliptus de soca multicolor gronxant llurs fulles al vent amb la delicada lentitud que sols posseeixen els eucaliptus.

Des de dalt del tren, i emmarcada per la finestra del vagó, la visió de Castelldefels servida a través de les fulles oloroses d'aquests eucaliptus és d'una bellesa inoblidable i, per tant, no és d'estranyar que els senyors de Vilanova i Sitges, quan passen amb el directe del matí en direcció a Barcelona, aixequin els ulls del diari i, amb el pretext de girar un full, passegin la vista per tota aquesta simfonia de colors, amb un puntet d'èxtasi i tot enganxat damunt l'es-malt de les seves mirades.

No som partidaris de les opinions massa categòriques; però, amb tot i això, creiem que els que reconeixen com a veritables descobridors de les excel·lències de la platja de Castelldefels un matrimoni anglès que viatjava ficat dins un side-car atrotinat de color d'ensiam, atapeït de termos, de llaunes de foie-gras, capsets de brie i criatures roses com un fil d'or, tenen moltes probabilitats d'haver posat el dit a la llaga.

Considerant el matrimoni anglès desconegut com el veritable Colom d'aquesta magnífica platja de Castelldefels, tot el desen-

gué tres automòbils sota els pins, l'altre sis camionetes Ford atapeïdes de gent, i...

Agost de 1930:

—Vol fer la mercè de posar-se a la cua, senyor? Com pot comprendre, si tothom ho fes com vostè no ens entendríem. De més a més, els barnussos, quan vostè arribi a la guixeta, no s'hauran pas acabat!

El senyor—un pare de família que acaba d'arribar i ja pronostica que no l'agafaran

treure'n una clau per obrir les llaunes de sardines?

El més tràgic de tot això és que a l'home del guarda-roba no hi ha ningú que el rellivi.

La platja de Castelldefels diumenge al matí, el punt dolç de totes les platges i encara més de les populars: la multitud—

potser ja no caldria dir-ho—que jeu a l'arena i xipolleja per damunt de les onades infantilment, hi és amb una proporció alarmant.

Anem veient:

La senyora que canvia la pell i aguanta aquesta fricció infernal de sol amb una resignació absoluta, untant-se la pell amb oli d'ametlles dolces molt de tant en tant i escoltant les quatre vulgaritats d'una senyora veïna que no para de donar-li fórmules i consells per evitar-li tots aquests neguits.

El cop d'efecte és, invariablement, aquesta frase:

—Vostè potser no en farà cas, però d'ençà que ho faig no he tornat a canviar més la pell. I això que quan anàvem a Caldes era allò que se'n diu un escàndol de debò. Calculi que ja m'havien tret un motiu i tot.

—Ah, sí? I com li deien?

—Simplement: *boa*.

Una barraca en forma de V de cap per avall, d'un color mantega, situada en una de les muntanyes d'arena més elevades de tota la platja.

L'habiten dos homes extremadament escardalencs amb *slip* negre i una gran paperina triangular damunt del cap. Prenen el sol immòbils, estatuaris, sense una novella als dits, amb la més absoluta de les desprecupacions.

Hom no pot refusar el presentiment que deu tractar-se de dos vegetarians convençutíssims.

Molts ciclistes... Arriben a ramats, amb l'ampolla de gasosa plena de vi i la mica de dinar ficat dins el mocador blavíssim. Baixen les bicicletes fins a la platja, les enganxen a l'arena i als pocs segons al manillar s'hi han entortolligat uns calçotets i damunt del *sillin* pengen uns pantalons vulgaríssims gràcies als quals i a la indulgència de la gent dels voltants, ha pogut despullar-se amb la convicció que llur moral no n'haurà sortit del tot mal parada.

Més que despullar-se, aquests ciclistes pudorosos sembla que tracti d'auto-escamotejar-se alguna peça de roba interior.

Però no acabariem mai d'explicar coses pintoresques de Castelldefels, perquè és la platja popular per excel·lència, en el sentit que és la freqüentada per la gent més variada i de tots els estaments.

MANUEL AMAT

L'APERITIU

Sobre Figaro. — Abans els barbers eren com una mena de directors espirituals; els senyors del segle XVIII que tenien torreta, una carrossa amb un cavall i dos gossets preciosos, a més a més d'un frare caputxí perquè donés bons consells a la família, i una senyoreta exuberant per a ús particular, tenien el barber, que era el personatge més important de la casa en les hores que entrava en funcions. En aquella època els estris de rasurar no havien arribat a la perfecció actual, i tota la gràcia depenia de la gràcia del barber. Un barber que amb la raor als dits sabés cantar una ària, sumés unes quantes ratlles o resolgués una crisi ministerial, sense perdre el punt del sabó i sense fer cap tall, era portat en candelletes.

De vegades el barber portava l'administració de la casa, cercava nuvi per a les noies i acabava enamorant-se de la mestressa amb gran satisfacció de l'amo. Hi havia barbers que no cobraven mai; només pel gust de fer saltironets, ensabonar un senyor indefens i anar a veure comèdia amb la senyora d'aquest senyoràs, es donava per ben pagat. Altres cobraven sumes impossibles, algun d'ells s'havia fet tres cases, només afaitant una sola família.

Aquests fets donaven una importància social i literària molt considerable a l'ofici. És evident que Beaumarchais no hauria escrit *Le Barbier de Seville* si no fos cert això que dic. El poeta Parini va fer la millor poesia de la seva vida amb motiu de la mort del seu barber, que es deia Stregia. Aquest Stregia es veu que era un as; les galtes seques i pansides del vell Parini enyoren el cop segur de la seva mà, en uns versos que trenquen el cor i que són ben bé per posar-hi música.

Després, quan va venir l'època romàntica i els homes es van deixar les barbes i les cabelleres, el barber va perdre molt camp. Naturalment que els grans elegants no tenien més remei que anar a caure a les barberies, però l'ofici d'arrodonar cabells i perfilar barbes es va convertir en un art lúgubre i pompós, el barber era un home preocupat, ja no anava tant per les cases particulars, ja no era l'home alegre i imprescindible. Es va tornar romàntic i solenn com els clients, completament embutit per les idees filosòfiques i les qüestions artístiques.

El barber d'Alfred de Musset era un pedant més pintoresc que el mateix Alfred de Musset, i es pensava que els èxits amorosos del seu client eren fruit de les seves tisores.

A més a més, en aquesta època els senyors que s'afaitaven tenien la mania de comprar raors, de manejar-les ells mateixos i d'omplir-se la cara de talls. Les raors eren adquirides en llocs inversemblants, les millors eren les que ja havien servit. Les venien uns gitanos truculents, uns enterraments hermètics, o unes senyores grasses que feien negocis inconfessables en les primeres exposicions universals. En canvi les raors que venien a les botigues eren mirades amb un cert menyspreu pels aficionats. Una de les coses més importants que passaven quan se moria un canonge era mirar d'adquirir les raors del difunt, perquè els canonges tenien fama d'anar molt ben rasurats i de posseir fulles introyables.

Tot això ho dic perquè hi ha molta gent que no dóna importància al fet d'anar a la barberia, i això de treure's el pèl de la cara ha estat una de les coses que més han influït en els jocs de la política i en el progrés de la humanitat aquests darrers segles.

Avui dia les barberies s'han complicat per un cantó i han perdut molt suc per un altre.

En les barberies populars on hi ha molt «grin», tothom va per feina i ja no hi ha converses generals ni discussions enverinades.

Les grans barberies dels clubs funcionen amb sordina, d'una manera britànica i artificial.

Tota la força rau en les perruqueries de les senyores, que són les catedral·s sentimentals i filosòfiques de més importància del dia. Des que les senyores van a cal perruquer, s'hi passen sis hores i hi deixen una fortuna, pot ésser possible la vinguda de l'Anticrist. Abans, quan el barber s'enamorava de la senyora tot ensabonant al seu marit, es pot dir que no passava res de particular, i les catàstrofes se les tenien d'inventar els poetes.

No cal dir que una de les coses que ha ferit més de mort la persona moral de Figaro ha estat l'invent de les grans màquines de rasurar, no grans precisament per la dimensió, sinó per l'eficàcia. El fet que la gent viatgi amb una facilitat que arriba a fer fàstic, el respecte que fa una barberia desconeguda en un país desconegut, tant si és un poblet rural com si és una ciutat màgica, ha estat la causa que tothom es preocupés de tenir una «Gillette», un «Rolls rasor» que ve a ésser l'última paraula i la felicitat dintre el ram de l'autorasuració.

Però és curiosíssim constatar que mentre utilitzeu aquests estris perfectes, i us adomeu que no us feu cap tall i quedeu amb les galtes més pelades que una poma, trobeu a faltar alguna cosa. El moral no us funciona perfectament. I és que la tradició fa el seu efecte, i la tradició del barber viu en el fons de la nostra ànima, d'una manera si voleu inconscient, però imperativa. El que rebenta de les prodigioses màquines és el silenci. El noranta cinc per cent d'homes que s'afaiten d'una manera solitària tenen necessitat de cantar. És el moment del dia que no podeu prescindir d'engegar la cançó que sigui.

Si els americans o els alemanys poguessin veure juntament amb les màquines d'afaitar un automàta al qual es donés corda, o una mena d'altaveu adequat, que us parlés de la unió de les esquerres republicanes, o volgués saber el color dels ulls de la vostra xicoteta, no hi ha cap dubte que les coses anirien molt millor, i fins us ensconeríeu les galtes d'una manera més lírica i més adequada.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

DE MADRID ESTANT

La "Casa de Catalunya"

S'acaba de fer públic que els catalans de Madrid han decidit de constituir-se en una entitat anomenada «Casa de Catalunya». La premsa de Madrid ja n'ha parlat i alguns diaris catalans també. No és pas la primera vegada que es tracta de portar a terme una iniciativa semblant. Ha succeït, però, que per les circumstàncies més diverses aquestes iniciatives han anat naufragant l'una després de l'altra.

De totes maneres, aquesta manca d'èxit no pot servir pas perquè la gent es desanimi i abandoni definitivament un projecte que té moltes raons perquè sigui realitzat. Ben mirat, fer que a Madrid hi hagi un lloc, una casa, que sigui com una continuació del nostre país, és una cosa perfectament explicable, si no oblidem la nombrosa població catalana que aquí viu i prospera, i sobretot la importància dels interessos de tota mena que aquí hem anat creant els catalans, com a conseqüència de les nostres qualitats expansives, que són, fet i fet, a despit de certs pairalistes limitats i gelosos, les que aguanten l'armadura de la nostra vida econòmica i les que assenyalen els horitzons més segurs del nostre desenvolupament col·lectiu.

Com moltes altres persones, hem rebut la invitació de col·laborar en el nou projecte, i com que per endavant estàvem ja convençuts, si no del seu èxit, de la seva conveniència, hem cregut del cas demanar als nostres amics de la «Casa de Catalunya» que volguessin explicar des de MIRADOR el veritable abast del seu projecte.

Parlem, entre altres, amb els senyors Joan Pardo, Rafael Martí i Joan Altés, de la Junta organitzadora.

—Per endavant—ens diuen—que consti a tothom que no tractem de constituir un altre «casino recreatiu» propulsor de festes i desfildes amb músiques i vestits regionals, que en aquests darrers temps tant han divertit els madrilenys. Catalunya ha demostrat que era alguna cosa més que una comarca pintoresca, disposada a enviar companyies per a certes apoteosis de sarsuela.

«La nostra casa podrà ésser la llar i el punt de reunió dels catalans de Madrid. No menysprearem cap element extern que pugui contribuir a que els nostres compatriotes sentin la companyia de les coses del nostre país; però, a part d'aquest aspecte de la vida social, creiem que la nostra empresa, perquè sigui digna de la nostra catalanitat, ha d'anar més enllà, i ha de tenir altres objectius més importants.

«Cal tenir present que a Madrid, com a centre irradiador de la vida política, administrativa i espiritual d'Espanya, els catalans no sols hi tenim persones, sinó també interessos, que poden ésser desfigurats o mal compresos si nosaltres som els primers de negligir-los. Quantes vegades no hem pogut observar que la versió tan equivocada com general de fets i de coses nostres era deguda a la manera com quedaven reflectits en el medi de Madrid?

«Per tant, la nostra tasca haurà de radicar en tot el que sigui facilitar la comprensió de les nostres qüestions particulars, comprensió que naturalment ha d'anar compensada amb la que han de tenir els catalans dels problemes i de les realitats que a tots ens uneixen.

»Per aquesta tasca ens inspirarem en els

actes de cordialitat que les representacions de la intel·ligència catalana i castellana van celebrar no fa molt a Barcelona, amb l'adhesió cordial de grans masses de ciutadans, i que va tenir la virtut, junt amb altres fets, de desvetllar un gran corrent de simpatia envers la nostra terra.

«Laborarem, doncs, per una concòrdia fecunda i ampla, sense compromisos ni lligams amb els partits polítics, car no és difícil de comprendre que les eventualitats i les fluctuacions d'aquests podrien comprometre la permanència de la nostra obra. Per altra banda, els partits polítics catalans ja poden realitzar particularment una feina paral·lela a la nostra col·laborant amb els sectors afins de la resta d'Espanya.

«Les activitats de la «Casa de Catalunya», segons ja diem en el manifest que hem publicat, seran de caràcter divers. Pensem crear una Biblioteca catalana completíssima, organitzar conferències, exposicions i altres actes culturals. En l'ordre econòmic, projectem el funcionament d'una oficina d'informació i de gestió que podria prestar tota mena de serveis als nostres comerciants i industrials. Aquesta oficina tindria, a més a més, una secció d'affers administratius i una altra dedicada a estimular l'afluència turística al nostre país. Hem pensat també en una exposició permanent de productes i mostres de la nostra indústria i en tantes altres coses, que, com que ara per ara no són res més que propòsits, preferim no divulgar-les.

«L'orientació no és altra que la que es desprèn del que acabem d'indicar. Possibilitats de realització? Ja pot comprendre tothom que això no depèn pas d'aquest nucli de catalans, que amb el millor entusiasme ha tingut aquesta iniciativa. Cal, abans que tot, la decidida cooperació de les entitats culturals i econòmiques de Catalunya, de les Corporacions públiques, etc. Si aquestes assistències moral o materialment fallessin, com que no som amics de fer les coses a mitges ni de barrejar la nostra catalanitat en manifestacions que no vagin revestides del prestigi que el nostre país es mereix, abandonaríem el nostre projecte.

«No obstant, tenim confiança en l'èxit. Distingides personalitats han promès d'ajudar-nos. Podem ja avançar alguns noms, com el dels presidents de les Diputacions de Barcelona i Lleida i el dels senyors Ferran Valls i Taberner, Rafael Campaños, Ventosa i Calvell, Oliva, Gibert, Vilanova, Pugès, Ruiz Manent, Andrés, Morera i Galícia, Vila Sacanell, Coll, Ayats, i tants d'altres. Alguns d'aquests senyors formen part de la Junta organitzadora i ens ajuden amb el més gran desinterès.

«Finalment—ens diuen—, tenim més d'un centenar d'adherits i diàriament augmenten. En aquests moments ens preocupem principalment de la constitució a Barcelona d'un Patronat, que tindrà la missió de coordinar i orientar l'assistència de les entitats catalanes a la nostra obra. Passat l'estiu, creiem que tot estarà disposat per a la constitució definitiva i funcionament de la nostra «Casa de Catalunya», que voldríem inaugurar amb un acte significatiu dels fins que perseguim.»

No cal pas afegir res més a les paraules dels nostres amics, si no és per a subratllar l'interès extraordinari d'aquesta iniciativa que amb una oportunitat indiscutible es posa al servei de Catalunya.

IGNASI ARMENGOU

Madrid, juliol de 1930.

Mirant a fora

Una cosa és predicar...

La setmana passada parlàvem ja del congrés que la Unió interparlamentària ha celebrat a Londres. Hi han assistit uns cinc cents parlamentaris de tots els països, fins delegats xinesos que havien fet el viatge des de llur país per pendre part al congrés.

La majoria de delegats quedaren una mica parats de veure que també hi havia delegats italians.

—Quin parlament representen? — es preguntaven els socialistes noruecs —. Deuen ésser més aviat enviats del govern.

Potser adonant-se de la sorpresa que causaven, el diputat Porcelli féu un discurs superparlamentari en el qual es guardà com d'escaldar-se de pronunciar la paraula «feixisme».

En un engrescament oratori, exclamà: —Si haguessis de triar entre la llibertat i la mort, preferiria la mort.

—Ja té sort—va dir un delegat suec a un veí seu—que no es troba en el cas d'escollir.

Discurs interromput

Les sessions tenien lloc a l'Abadia de Westminster, al mateix temps, moltes vegades, que les de la Cambra dels Lords i les de la dels Comuns.

Mac Donald havia de pronunciar el discurs de clausura. Però quan s'al·l per pendre la paraula, tot Westminster ressonà amb grans crits. Eren els uixiers de la Cambra dels Comuns que anunciaven als diputats anglesos escampats pels passadissos que s'havia obert una votació.

Aleshores, amb l'astorament dels cinc cents parlamentaris estrangers, Mac Donald abandonà el seu lloc a pas gimnàstic per anar a votar.

A penes, en tornar, havia començat el seu discurs, que ressonaren altra vegada els crits dels uixiers avisant de nou als diputats anglesos lo votació començada.

Mac Donald es deturà i digué senzillament, després d'una curta vacil·lació:

—Prego els senyors parlamentaris britànics que vagin a votar.

Paciència

Un dels principals membres del partit treballista, J. H. Thomas, actualment estiuant en una platja irlandesa, rebé no ja gaire la visita d'uns vells camarades, els quals no li amagaren, amicalment, les decepcions de la classe obrera anglesa davant les escasses realitzacions pràctiques obtingudes d'ençà d'un any pel gabinet Mac Donald.

—Abans—els respongué Thomas—jo pensava com vosaltres. Després m'han encomanat un ministeri, i només al cap de cinc minuts d'exercir-lo, ja m'he adonat que la revolució social no podia fer-se en cinc minuts.

Al poder

Aquesta frase de J. H. Thomas en recorda una altra de Ramsay Mac Donald la primera vegada que fou ministre. Els treballistes l'interpelaven violentament:

—En sis mesos que fa que sou al poder, què heu fet?

—Camarades—respongué Mac Donald—, al poder s'aprèn sobretot el que no es pot fer.

Profecia o constatació?

El pastor W. K. Jacobs, famós als Estats Units per la seva afició als temes paradoxals, en un sermó recent anuncià una propera guerra entre els sexes. Aquest sermó féu algun soroll; alguns se'l prengueren en broma, d'altres seriosament i àdhuc pel cantó tràgic.

El senador Borah s'accontentà de posar-se a riure tot dient:

—Una guerra entre els sexes. Però si això no és una profecia. És una constatació.

Feminisme anglès

Com per donar la raó al senador Borah, encara que sigui en un altre país, les dones s'emporten un seguit de victòries.

Després del raid magnífic de miss Amy Johnson a Austràlia, després de la victòria de miss Brown en la volta aèria a la Gran Bretanya, vet aquí una altra dona, miss Foster, que guanya el premi del Rei en el concurs de tir, a Bisley, en competència amb dos cents oficials de Sa Graciosa Majestat. Els espectadors, engrescats, l'han duta en triomf, com fins els nostres il·lustrats han reportat, i la premsa anglesa diu que s'ensorra, pe a darrera peça, la predominància masculina. Però resta encara un baluard inexpugnable: la Cambra dels Lords. Resistirà gaire? Els atacs l'han començat. Ja diem la setmana passada que lady Astor, que fou la primera dona que segué a la Cambra dels Comuns, també vol ésser-ho a la dels Lords.

Execucions frustrades

Segons les agències d'informació, un condemnat a morir penjat, a Holanda, ha sobreviscut a l'execució.

Es recorda el d'un irlandès anomenat Mahony, condemnat a la pena capital i que sobreviscut. Poc temps després, un tal Donovan el matà en una baralla de taverna.

L'assassí fou detingut, jutjat i... absolt. La justícia anglesa considerà que Mahony legalment era mort i, per tant, Donovan no l'havia pogut matar.

Un altre cas d'execució frustrada fou el del nihilista Relieff. La corda que servia per penjar-lo es trencà al moment crític. Es comunicà el fet al tsar, el qual decidí indultar-lo. Però al moment de firmar, se li acudí preguntar:

—I què hi ha dit Relieff?

—Que a Rússia no es fa res ben fet, ni solament penjar un home.

—Proveu-li el contrari—ordenà el tsar. I Relieff fou tornat a penjar.

La moral i els salvatges

Tot home primitiu, en eixir de la selva, porta un gruix d'amoralitat tan espès, que voler fer-li adoptar de cop la moral civilitzada (la superficial, que és la que interessa ensenyar-li) és una absurditat.

La bona fe d'alguns missioners protestants i catòlics, llurs esforços i llur constància admirables, han fracassat fins ara.

Mentre el missioner predicava que «calia vestir-se» i s'esforçava a legalitzar els lligams de l'amor natural, els altres blancs els prenien les terres i les dones!

Així el salvatge va conèixer la moralitat al mateix temps que la immoralitat, i va confondre-les tan bé, que encara no ha arribat a distingir l'una de l'altra.

Estimar la dona que els plau quan l'ocasió es presenta i quan tots dos en tenen ga-

Però la policia intervé.

—Què feu aquí?

—Passem l'estona...

L'agent es dirigeix brutalment a la noia:

—Tu quin ofici tens?

—Jo?... No faig res...

—De què vius?

Ella no pot comprendre la pregunta. Els cal tan poca cosa per viure!

I l'agent insisteix:

—No vas mai a jeure amb els homes blancs?

—Sí... de tant en tant...

—I ells no et donen diners?

—Pocs... alguna vegada...

—Molt bé! Es tot el que em calia saber. Estàs enregistrada?

—Enregistrada... què és això?

Tahitianses en un bosc de cocoters

nes, llevar-se la roba quan els faci nosa o quan tinguin calor, és d'una lògica aclaparadora! Però aquests són justament els punts sensibles de la moral civilitzada i la guspira que encén les discussions dels moralistes!

Quan els primers «importadors de moral» varen desembarcar en les illes llunyanes del Pacífic, els homes, les dones i els infants polinèsics anaven quasi nus. Es banyaven als torrents i a les platges plegats i barrejats. Des de l'edat més tendra tots coneixien els secrets de la procreació.

Menjaven i dormien en famílies sota un sostre de «niau», i s'estimaven, neixien i morien simplement, francament.

L'adolescent mirava la nuesa de les dones sense cap torbació: Estava ja avesat a veure-les des de petit i per excitar-lo calien les danses provocants i lascives, creades amb aquest intent.

L'acoblament era una festa pública d'amor, de música i de flors. Es celebrava damunt la sorra coralina coberta de tiarés i de branques de llimoner salvatge. Els músics, els parents i els amics feien rotlló al voltant de la parella, i les veïes comares, que vessaven experiència amorosa, els donaven consells i els excitaven.

Els naixements eren també una festa de família, els invitats cantaven i cridaven per animar la partera i ajudar-la.

El corc civilitzat de l'enveja i de la gelosia no havia tarat encara el cor simple i honrat d'aquells homes. Sabien perdonar la dona infidel i acollien tots els fills amb amor, fossin de qui fossin.

Aquesta terra de fraternitat i d'amor fou envaïda pel homes menys morals de la terra: aventurers, pirates, cuitadans expulsats, missioners-traficants, polítics sense escrúpols.

Hies ací els primers mestres de moral que ha tingut el salvatge.

En nom de la civilització varen reglamentar la propietat, l'abillament, l'estètica i la procreació, i sota el perniciós exemple de llurs baixes ambicions i vicis, el maoi ha adquirit una aparença nova d'home semicivilitzat. Però els primitius instints no han mort encara, viuen tan arrelats a la terra oceànica com les soques immenses dels «banyans» de la selva.

Ara, quan un home i una dona s'estimen prou per a viure plegats, els mariden. Quan no s'estimen més, els divorcien.

Les polinèsiques segueixen enganyant llurs marits, però, a l'exemple de les dones «molt civilitzades», ho fan d'amagadet. Oh! plaer suculent de civilització: burlar-se del marit, tot estafant les lleis i l'Església.

Per a la tahitiana soltera la qüestió sexual ha esdevingut més complicada. Ara a Papeete qualsevol noia independent que vulgui fer l'amor té de tenir permís de les autoritats. La policia les detura així que posen els ulls tendres sobre un mariner o qualsevol foraster. Només cal que les vegin parlant o fent brometa amb un home. A cada arribada de vaixell s'operen les detencions. Els mariners àvids d'amor i de tendresa cerquen la companyia d'una dona. No és un desig ardent ni luxuriós que els empeny, és l'enyorança de la llar, una barreja confusa, però noble, de sentiments filials i conjugals.

Jo els he vist ben sovint caminar en parelles, fent bracet castament, o asseguts a la sorra amb les mans enllaçades. Esguardaven el gran lagoon tranquil, penetrats d'una beatitud immensa.

F. VEHILS VIDAL

32, Portal de l'Angel, 34
7, Plaça Universitat, 7

Presenta un immens assortit en vestits de banys a preus més barats al de cost

Dibuixos variats, qualitats immillorables

VEGIN APARADORS

MOBILIARI D'ART

BUSQUETS

Decorador, mestre ebenista i tapisser. Objectes d'art i de fantasia per a obsequis. Sales d'Exposicions de Belles Arts.

Passeig de Gràcia, 36. Telèfon 16285
BARCELONA

Contra

todos los dolores

no hay remedio de acción tan rápida como las tabletas de

CAFIASPIRINA

Sus efectos son también Insuperables en las neuralgias, dolores de muelas, de oídos y de las sienes, así como también en los que acompañan a las molestias periódicas de las señoras.

Aumenta el bienestar, despeja el cerebro y no ataca el corazón ni los riñones.

Feu fer els vostres gravats en la

UNIÓN DE FOTOGRAVADORES

CORTS, 481 : Telèfon 33421

LES LLETRES

Per una literatura catalana

IV

"LE CRIME DES JUSTES"

Aquesta és l'obra cabdal d'André Chamson. Aquest llibre formidable, escrit sobre pedra, amb una sobrietat digna d'un heroi antic, obre unes possibilitats il·limitades a una literatura humana, barrejada als elements de la Natura i de la matèria.

La literatura es presenta, o com una apoteosi de la civilització d'un poble, o com un testimoni. *Le Crime des Justes* és això darrer. Un testimoni serà i inapellable d'una civilització natural, deslligada de tota inflació del cervell, sotmesa a les lleis tàctics de les estacions, dels treballs, de les joies, consistents i callades, de la nutrició.

Chamson ens ha explicat tot això amb una retenció patètica, de la qual ha voluntàriament exclòs tot verbalisme romàntic.

Cap llibre, com aquest, no deixa en el pit el pes d'una responsabilitat humana més dura i dolça, al mateix temps, de fortor.

En les Cevennes, departament francès del Migdia, la vida del poble transcorre monòtona i plàcida com un doll d'aigua. Els treballs s'encadenen als deures, els deures als treballs. Els homes es reposen en la fatiga i en la consciència del deure aconplegut.

«Per servir d'exemple als homes d'aquest poble, d'aquesta vall, cal que les virtuts estiguin lligades a les necessitats de cada dia. Si prenen un aspecte heroic o sublim, desporten la malifiança, no per la seva grandesa, sinó pel que tenen l'excelsa i d'inesperat.»

Els Arnal, una família arrelada al país per una profunda tradició de respecte i d'autoritat, dominen, per una convenció tàcita, extralegal, tal el joc de les voluntats i de les passions humanes. Arnal, el més vell, és el jutge inapel·lable, els consells del qual són escoltats sense replicar.

«La idea que Arnal tenia de la justícia és d'origen cristià, però ell l'havia separat de tota creença i era, només, una idea laica, pàgana, terra a terra, que trobava més força en la necessitat que en l'esperança.»

Ell sabia que la regència moral que exercia damunt els homes no reposava directament en la seva honestat, sinó en la confiança que hom acordava a aquesta honestat.

Perquè encara que Arnal, per una llarga tradició arrelada com un costum, portava en ell la idea de justícia, no podia, per això, sostreure's a la idea que aquesta justícia necessitava un control. Amb una mena d'irresponsabilitat inconfessable, justificava la seva justícia pel jutjament dels altres.

I així vivien en la consciència de llur dignitat sols i tancats, «semblants als homes que marxen en un camí perdut, es sentien voltats de mil presències exigents, de mil testimonis sense pietat».

El poble, tot enter, reposava en la consciència que tenia d'aquesta honestat.

Arnal era la raó del poble. I la seva justificació.

Els Arnal vivien en el Maubert, una masia lluny del poble, claustrada com un convent.

«A casa seva, al mig dels seus fills i dels seus nebots, la idea de la seva vida sorgia poderosa: el gran orgull i el gran deure de la família. Sense parlar-ne obertament, tots els pensaments, totes les al·lusions anaven a aquesta idea, i cada una de les seves frases, dels seus moviments, semblaven correspondre a un codi secret del deure i de l'honor.»

En mig d'aquesta severitat i d'aquest ordre, una noia, forta i bella, havia nascut muda. «Clémence era, per a ells, un ésser marcat per un signe fatal. Una llaga que Déu havia obert en la família.»

Maurice, el seu germà, un pastor jove i fornit, trobava sovint Clémence estesa, les mans obertes, en l'herba grassa. En la immensa solitud callada de la vall, Maurice li besava les galtes.

«Llavors Clémence descobria en ella una nova alegria, car el batec de l'aire i de la sang eren el sol eco de vida, en aquest cos tancat als sorolls del món. En aquests minuts ella sentia, com un ocell a la mà, el seu ocell, el xiulet de la saliva en els llavis i els cops solemnes de la sang a la gorja.»

«Maurice, allargat, tot al damunt d'ella, separat de la terra i de les herbes per aquest cos tan lliure dels seus moviments que responia a cada un dels seus gestos, sentí que oblidava el so de les paraules humanes per les quals es fixen les morals i els deures. Tots els lligams de la sang, el costum del respecte familiar s'enderrocaren en aquest silenci mai interromput, en aquest somriure inexplicable, en aquest inflament de venes i, sobretot, en aquesta trama quotidiana de treballs i de jocs que al voltant d'ella i al voltant d'ella nuava els camins i les riberes, els prats i els arbres de la muntanya...»

D'aquest incest nasqué un infant que caigué en la família com una maledicció. Tot l'edifici que els anys, els segles, havien construït damunt la roca, s'enderrocà al buf d'un pecat. La dignitat, l'honor dels Arnal formaven un bloc compacte, indissoluble. Una fallida i res no podria aturar la davallada.

Clémence és muda? Maurice és jove? Sí! Però són Arnals, i en llurs venes corre una sang, fins ara immaculada.

Maurice partí. Clémence visqué una vida de solitud feroç. El fill del pecat, matat pel vell Arnal, fou enterrat en la muntanya.

I sobre el Maubert s'estengué l'ombra de la desgràcia i mai els Arnals no alçaven les parpelles al cel...

L'assassinat fou descobert. Arnal es declarà autor i únic responsable.

La notícia de la seva culpabilitat caigué, en el poble, com una pedregada. «Cada u sentí que amb Arnal perdia una força, un orgull, un suport. I aquella comunitat que vivia sense necessitats, una vida aspra, econòmica, prudent, mancava, d'ara endavant, del seu nexa aglutinant.»

I Arnal travessà el poble, desert, abandonat. La gent s'havien tancat darrera les finestres closes.

Un respecte solemne omplia aquesta solitud, la qual semblava ésser el comandament de tots els cors: el desesperat cruent de l'home que sent enderrocar-se una creença antiga...

Vet aquí els elements d'aquest llibre excepcional, escrit de cara a l'home, esprement-se el cor, despullat de tots els artificis del llenguatge i de totes les subtils de la civilització.

Puguin els escriptors catalans trobar-hi una deu saludable d'inspiració.

JAUME MIRAVITLLES

MARIA TERESA VERNET: "El camí reprès", "El perill"

(Edicions PROA)

Maria Teresa Vernet és un esperit ample, clar i sobretot sa.

En els seus llibres hi ha lluminositat, la llum local d'ací, la que pròpiament hi pertany, la que no està intoxicada; ens referim a les complicacions manllevades a literatures ombrívols i torturades: la russa, l'alemanya i part de la francesa, per exemple.

L'obra de Maria Teresa Vernet està exempta de la narració depriment, estreta,

del gust d'escorcollar l'aire insà i tancat i d'escampar el pessimisme que sembla, avui, influir com una malaltia general la nova generació, que està destinada, com cada generació que neix, a marcar un pas més endavant, és a dir, una empena diferent i nova en la literatura.

La personalitat d'aquesta escriptora és un esperonament per als que desitgem veure aquest camí expedit i ens produïx una sensació de descans, de repòs, d'optimisme inexpressable; recer d'al·leujament entre els llibres d'assumpció aclaparador que ens arriben de tot arreu.

Maria Teresa Vernet posseeix, a més a més de les seves altres condicions, un optimisme que és la base del seu estil ample i clar, gens estrident. Potser és a causa d'aquest seu estil que en els fets i episodis de què es componen els seus dos darrers llibres: *El camí reprès* i *El perill*, es troba un sabor de coses agradables, potser un xic untoses, com el que ens inspiren les teles delicioses de Corot.

I és que aquesta autora, sota la seva manera lluminosa de veure brillar els objectes, els transforma i els valora, amb aquell esperit tan seu i que ja hem definit, i en referir-nos als fets i episodis posem de seguida a llur costat els seus diversos personatges, polits cada un dintre el seu escenari particular. Podrà no convèir-se a la realitat; no ens importa. L'essencial és que els seus personatges i el seu ambient corresponen a les imatges creades per aquell sentiment que predomina, tant, que potser en el primer llibre l'autora arriba a vorejar el convencional.

Tal vegada l'optimisme arriba en aquest punt a convertir-se (i a dir-se, per consegüent), irrealitat?

Hem de dir que aquesta vegada seria inexacte titllar d'irrealitat l'optimisme, perquè ens quedaria el dubte perillós d'afirmar al marge d'un equivoc, que el pessimisme és realitat.

Seria doncs un error suposar, sota les nostres mires particulars, que els éssers que Maria Teresa Vernet ens presenta en *El camí reprès* són essencialment reals o convencionals, pel fet que la peculiar manera de veure's de l'autora sigui indulgent, que ve a ésser en aquest cas el mateix que dir optimista. Seria un error, perquè, en acudir-se'n aquest pensament, hem de tenir en compte que la personalitat de l'escriptor, seguint poc o molt les passes del poeta, és enterament lliure de planejar, d'inventar irrealitats i de presentar-nos-les després, com també les seves creences, siguin les que vulguin. I quan oblidem aquesta llibertat, de seguida ens ve al pensament que Dostoievski ens mostra aquest exemple de llibertat per a explicar la seva fe prop dels personatges que crea.

L'autor rus ens ha presentat indubtablement una altra forma de veure les persones, forma depriment, d'estretor; però ens ho aporta com un descobriment, nou horitzó la llum del qual es reflecteix en un pèlag on no pocs escriptors han begut de les seves aigües. I potser existeix de debò aquest món inventat per aquest autor, en la vida de cada dia o en el temperament de cadascú? Ho sabem, potser, abans que el mateix Dostoievski ens fes adonar de la seva existència? D'altra banda, tots els autors, als quals d'una manera o altra donem ara el títol de descobridors de noves emocions, han aportat nous i preciosos mons l'existència dels quals abans d'ells no era ni sospitada. I és que són creadors, que han sabut fer art amb una primera matèria pròdiga: la humanitat, que proporciona sempre models diferents.

Però qui els discutirà l'existència del món que inventaren? Ningú, és clar. El novel·lista és lliure de fer i desfer; de dir les coses més inversemblants, per damunt de la nostra realitat i lògica limitades. I aquest sigui tal vegada el cas de Maria Teresa Vernet, dat el seu aspecte ample i sa de veure les coses.

Tot això és el que hem de tenir present en la seva novel·la *El camí reprès*.

A més a més, a l'escriptor li és natural tot caprici. Però podem a consciència anomenar caprici que Maria Teresa Vernet ens presenti un altre aspecte completament distint del que fins ara hem comentat, en la seva altra novel·la *Eulàlia*? Tal vegada no.

No deixem de recordar, però, que totes les matisacions d'aquella eren fortes, eren lògiques, a la nostra manera de veure. Era humana de cap a peus, i això ja ens basta.

En *El camí reprès*, els seus matisos propis s'allunyen quelcom d'aquesta condició especial amb què s'havia revelat amb aquella altra novel·la. En aquest darrer llibre, en canvi, ve a compensar-ho un cert que radica en el nou personatge principal que aquesta autora ens presenta: figura de dona, la qual trobem sincera perquè correspon a la vegada a l'ambient que l'envolta i amb el que veiem sovint al nostre voltant. Es veritablement el fruit genuí de la cultura incipient que aquí posem, per acabar d'afinar encara, necessitada de molt treball i d'una atenció seriosa. Causa per què compremem tots els successos que li esdevenen, característics del seu medi ambient.

Vida de dona sense transcendental importància, que podem dividir en dues etapes, la primera plena d'una força de bon tremp i en el fons inconscient, sincer retrat de l'adolescent que no posseeix cap altra vida interior que la produïda per un sentiment que més tard es concreta, en la seva segona etapa, en un mitjà per a eludir de la novel·la un final sobtós o desagradable.

No considerem, doncs, un caprici de Maria Teresa Vernet sortir-se d'això que denominem un llibre secament humà, un llibre natural, com a tots, en veure els seus personatges de la manera que els veu. Ho seria si ella no estigués convençuda de la possible existència dels seus tipus i del lloc on poden moure's. Ella crea senzillament distintes i diverses figures, però sense pendre'n cap per model sistemàtic, com molts d'altres novel·listes tenen costum de fer. Això és el que la preocupa, i tota denominació que nosaltres els puguem dar, topa amb aquesta evidència de creació nova, perquè cada tipus que sorgeix en l'acció d'aquests llibres, l'ha viscut llur autora pròpiament en la seva imaginació. Què direm llavors de llur existència? Que deuen existir.

I la prova més palpable d'aquesta existència ens la donen aquests tres deliciosos contes que formen el triangle de *El Perill*, seguit de *Desil·lusió* i *Dues germanes*, llibre que està completament d'acord amb nosaltres i al qual reconeixem una força ben definida dels seus personatges, força que supera a la de l'anterior, força que els fa quedar encertadament destacats. L'acció, el que preval en ambdós llibres, es mou sempre. El diàleg d'aquells és viu, natural, ben acabat. La tècnica pren aquí la valor de l'equilibri i de l'energia que calen per a resoldre els tres problemes d'aquelles tres històries viscudes, tan veritables que a un hom li sembla conèixer-les ja. La nota de l'optimisme s'enfosqueix aquí una mica, i encara més en el desenllaç de cada una d'elles; però malgrat això sura en cada pàgina per a no trencar el lluminós segell que ha volgut imprimir-los la seva autora.

ELVIRA A. LEWIS

VARIETATS

Literatura, publicitat i crítica

L'editor Bernard Grasset fou el primer de llançar els llibres amb trucs de propaganda a l'estil de qualsevol altre producte. Ara, però, s'ha decantat a creure que la publicitat és perfectament inútil, i advoca per una «revalorització del talent» en un recent article de *Le Temps*.

Comentant-lo, F. Jean-Desthieux ha escrit:

«La publicitat literària es justifica tant com la publicitat teatral. No es pot vendre un llibre ignorat. I per tal de fer conèixer una novel·la nova, malgrat tot, només hi ha un sol mitjà: anunciar. Però perquè aquest faci efecte, cal no abusar-ne. Si reveleu la sortida de cent obres mestres cada dia, és clar que arruïnareu el vostre esforç.»

L'altra banda, Fortunat Strowski diu: «La crítica literària completa i corregeix l'acció de la publicitat.»

«Durant un cert temps s'ha pogut tèmper que la publicitat pagada faria nosa a la llibertat del crític, però l'exemple del teatre ha d'allunyar uns temors així, almenys per un cert temps. El teatre fa molt d'anunci: de diners, d'entrades, d'influència. I amb tot, els crítics dramàtics passen per haver restat bastant lliures. Es ben sabut que llur força ve de llur independència i que el valor publicitari d'un diari reposa sobre la confiança inspirada per llurs col·laboradors. «No és pas l'ajupiment de la crítica literària el que cal tèmper, sinó més aviat la seva ineficàcia. Per mantenir el seu lloc al costat de la publicitat i al costat del sistema de les seleccions, haurà d'instaurar uns mètodes més actius i més penetrants.»

Una autobiografia de Thomas Mann

En el número de juny de *Die Neue Rundschau*, Thomas Mann publica una curta autobiografia. Tot el que hi ha a dir d'aquest autor, els seus llibres ho contenen: les millors biografies escrites sobre ell no són més que traïdes compilacions de cites, rel·ligades i comentades. Però en aquesta autobiografia, el guanyador del Premi Nobel dona alguns detalls inèdits.

Uns quants, però mostra: Els primers temes de Thomas Mann s'adreçaven a un dels seus companys de classe, que, sota el nom de Hans Hansen, fa un paper simbòlic en *Tonio Kröger*. Aquest company, després, es donà a la beguda i acabà miserablement a l'Àfrica.

Quan Thomas Mann anà a correus per trametre el manuscrit de *Buddenbrooks* al seu editor, el certificà com a valor declarat: 1.000 marcs. El funcionari de Correus va riure per sota el nas, en veure-ho.

Si Thomas Mann no féu la guerra, fou perquè el metge que l'hagué de revisar era un lector seu.

El món de les formigues

Després de les abelles i les termites, Maeterlinck s'ha dedicat a les formigues per tal d'acabar el tríptic.

El famós autor ens explica les seves vacil·lacions abans d'empendre aquest tema. «D'antuvi creia la formiga—diu—massa coneguda. Em semblava inútil de repetir a propòsit d'ella unes nocions que formen part del patrimoni que adquirim des de l'escola primària i que s'arrossegueu per totes les memòries entre les restes de la batalla de les Termòpiles o de la presa de Jericó.» Però aviat tingué la impressió contrària. S'adonà que, comparat al de les abelles o de les termites, el món de les formigues és infinitament més variat, més complex, més feixuc d'enigmes. Aleshores ja no fou la pobresa d'interès del tema, sinó la gran riquesa d'aquest el que el féu vacillar.

Per la massa del públic, totes les formigues formen una sola espècie, com els gossos, subdividida en races i varietats. Res d'això: fins avui dia, hi ha sis mil espècies descrites de formigues, mentre que de termites només n'hi ha a penes sis centes. I si hi ha moltes més espècies d'abelles que de formigues, en llur immensa majoria són animals insolidaris: només cinc centes espècies viuen col·lectivament, mentre que aquest règim és el de totes les formigues. «Hi ha—diu Maeterlinck—un rus, una termitera, una abella, una termita tipus; mentre que hi ha tants de formiguers com espècies de formigues i tants altres costums diferents.»

La incorporació recent al català de les altres obres de Maeterlinck sobre els insectes prosseguirà fins a donar aquesta darrera.

LA SOLUCIÓ DE L'AFAITAT!

RAMON BES & C.

Maquinària, Tipus, Piletatge de bronze, Tintes i utilitatge per les Arts Gràfiques

Aguilers, 1, i Via Laietana, 4. BARCELONA

Telèfon 15524 - Apartat 596
Direcció telegràfica: DANIBES

Viatges Marsans, S. A.

Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA

Bitllets de Ferrocarrils Nacionals i Estrangers - Passatges Marítims i aeris
Viatges a "Forfait" - Excursions acompanyades - Peregrinacions, etc.

INFORMES
I PRESSUPOSTOS GRATIS

Obres completes de
JACINT VERDAGUER

Acaba de sortir el volum V

Canigó - Montserrat

Preu ptes. 5

ADMINISTRACIÓ I VENDA:
Llibreria CATALONIA
Plaça Catalunya, 17 - BARCELONA

NOVETATS
EN CAMISES

Jaume I, 11
Telèf. 11655

Evitareu intervenció de mecànics
adquirint una

TORPEDO
6

FORTA
i
RAPIDA

Una meravella de la tècnica alemanya
Albiol G. i Riera S. L.
Passeig de Gràcia, núm. 42 - Telèfon núm. 15345

I E L T E A T R E

VINT ANYS DE PANTOMIMA

Ventura Ibàñez

Nascuda a les Rambles, la nova corregué com un llampec pel carrer Nou, sotraguent el London Bar, i va escampar-se tot seguit pel Paral·lel. Es comentà molt als cafès de l'Espanyol, l'Olympia i el Victòria. Sensacional, la veritat! Després de vint-i-un anys d'absència, Ventura Ibàñez, el popularíssim Pierrot català, havia tornat a Barcelona i es projectava donar a base d'ell

d'Escudellers, on l'Adams es separà de nosaltres per a dirigir una nova companyia a l'Edèn Concert. El 95 i 96 estiguérem junts amb l'Achille Corradi i En Pierre Schmit. —Quin home, aquest Schmit! — exclama l'Argelagués.

—Fou el veritable introductor de la pantomima a aquesta ciutat. Era un dinamariquès extraordinari. Parlava onze idiomes.

En aquest «document d'època» apareix, a l'esquerra de l'autor de la pantomima «El poder de la sotana», que ocupa el centre de la taula, el nostre Ventura Ibàñez. Darrera d'ell, hi ha Pierre Schmit. A l'angle esquerre, la Lluisa Vila.

una sèrie de pantomimes a la plaça de braus. Aquesta era la nova.

—Es cert que he estat en tractes amb un empresari — m'ha dit l'Ibàñez —, però els seus propòsits han esdevingut al capdavant foc d'encenalls. No cal pensar-hi més! La pantomima tradicional és morta. En 1909, les jornades insurgents de juliol tallaren en sec l'agonia d'un espectacle que tenia ací les hores comptades. Amb el malaguanyat Juncà, vaig intentar la seva resurrecció al teatre Triomf, a les acaballes d'aquell estiu. Fou treball perdut—treball i diners. El 20 d'octubre vaig agafar el tren cap a Itàlia; el cinema m'oferia un esdevenidor que no veia ja en la pantomima.

Estem asseguts a una de les taules de l'ampla vorera del cafè del teatre Victòria. Vespere d'estiu: coristes sense contracta, descarregadors del moll, famílies obreres del Poble Sec; venedors ambulants de corbates, de gelats, d'ametlles salades. Per damunt d'aquest públic inversemblant, resalta, magnífica, senyorial, la figura de Ventura Ibàñez; el cabell abundant i sedós completament blanc, igual ara, als cinquanta quatre, que als trenta; el rostre fresc, jove, expressiu; les celles negres, el mateix que quan les feia destacar, amb suro fumat, en la cara enfarinada; elegant en el vestir i en l'accionar. L'Argelagués, que està amb nosaltres, se'l mira embadalit.

—A Itàlia vaig ensepegar el període febrós de la Bertini, de la Linda Pini, de la Menichelli, de l'Almirante Mazzini. He filmat amb totes elles. A Florència, he interpretat *Romola* amb la Lillian Gish. Darrerament, amb la Carme Boni, he treballat en la pel·lícula *Noi o noia?*; és un dels meus èxits cinematogràfics més sòlids. Tota aquesta època m'ha passat volant, sense adonar-me'n.

—I heu tornat...
—El cinema sonor constituïa una amenaça. D'altra banda, una tragèdia íntima havia socavat les arrels que em lligaven allí... Però, més que res, he vingut perquè sentia des de temps un desig invencible de revivir a Barcelona uns records que són per a mi una il·lusió vivent que m'encoratja, que em rejovenix, que em consola.

Vint anys de pantomima! Vint anys de triomfs! Els desgrana l'Ibàñez amb to de majestat. Les seves evocacions constitueixen un capítol interessantíssim de la història de Barcelona.

—Vaig debutar el mes de maig del 91, amb els Onofri, al Palacio de Cristal, situat al carrer del Gínjol, al lloc ocupat ara per la Buena Sombra. Moguts per la nostra afició a la pantomima, els meus germans Jordi i Pep, l'Enric Adams, fill com nosaltres de la Barceloneta, i jo, ens contractàrem de comparses per a *El último cartucho*. Poc després, la interpretació de Don Lluís de Montblanc en *Don Juan de Serrallonga* em féu sobresortir d'entre els meus companys, i els Onofri se m'endugueren a Madrid, i més tard a França. Els meus germans i l'Enric formaren companyia pròpia, que es presentà el juliol del 02, amb *El pescador de perlas*. Com que el negoci marxava bé, varen cridar-me. L'any següent, en cremar-se el Palacio de Cristal, passàrem al Palais des Fleurs, del carrer

Cap d'una família de circ excel·lent com a cavallista i a les barres fixes, s'havia instal·lat a Lió per a donar a conèixer unes parades còmiques mudes a base del Pierrot, com a figura central, tret del tipus creat pel gran mímic francès Debureau, i dels personatges típics de la *commedia dell'arte*. L'empresari del Palais de Cristal, Joan Mató, el veié i el contractà, a les darreries de l'Exposició del 88. Els Onofri el substituïren en 1889, i per a ocupar els llocs dels Onofri vingueren en 1890 els Corradi. Els Onofri tornaren el 1891.

—Fins quan estiguéreu a Barcelona, vós, aleshores?

—Fins el 1900, després d'haver treballat una bona temporada al Circ Barcelonès, del

Ventura Ibàñez, de Pierrot

carrer de Montserrat. Sortírem els tres germans d'excursió per França, però en 1901 ens trobàvem ja novament ací, al teatre Ramalleres. En 1902 anàrem al Trianon; en 1903, a l'Arnaú, i, finalment, en 1904, al Soriano.

—Quina obra representàreu amb preferència?

—*Los dos sargentos franceses*. Posava, però, l'ànima en totes, el mateix en *El sitio de Gerona* que en *El poder de la sotana*, en *Historia de una bandera* que en *Los franceses en Tonquin*, en *Otello* que en *El conde Saldán*, en *La llave mágica* que en *El pabellón negro*.

—Les vostres admiracions...

—Telemaque Onofri. Un artista sencer. Davant meu, Antoni Vico li digué una vegada que els nostres actors tenien molt a aprendre d'ell. Director incomparable, a més a més. Otello Onofri, el seu germà, fou un gran Pierrot. L'Enric Adams també, no cal dir-ho.

Ragen ara les anècdotes. Ventura Ibàñez les conta somrient. Però s'endevina en el seu somriure un esforç per a contenir un gest d'amargor.

La vèrbola abundant i pintoresca de l'Argelagués, antic soldat dels Onofri, redueix fàcilment aquest esforç:

—Vàrem presentar un *Corazón de hiena*, a Marsella, que feia rodar el cap!

JOAN TOMAS

Blanca Negri LA MUSICA

VESPRES DE RADIO

El pas per Barcelona, ja conegut dels nostres lectors, d'Amédée Ozenfant, l'animador de L'Esprit nouveau, dona actualitat a aquestes impressions que al seu amic barceloní, el qual ens n'ha permès gentilment la reproducció.

Dimarts, 25 de febrer de 1930, Còbra a Barcelona amb el chor Orfeo Català.

Aristocràtic com Mozart, el folklore català. Aristocràtic com totes les obres mestres del folklore: una quintaessència que només guarda el que ha estat prou perfecte per durar eternament.

Comparat amb les sardanes, com és feixuc el jazz! Els seus clarinets van de dret al ventre, i el *Bolero* de Ravel? Una sardana girada en babaus cavallets de fira.

Però Còbra! El fíre solo esquitxa la corba del tema de gotes cristal·lines: ressorgiment de la Grècia colonial o, reforçant-la, melopea del califat de Còrdova?

Els grans clarinets tornen a 'baixar la melodia en greu, de dret al cor. Sons de fusta afuats com faigs, ritmats com pollanques, virils com rours, forces mascles: l'honor de la sang visigòtica.

Però també comtat de Provença: un buf entre els branquillons, amb veu de baix entre les branques, una remor de pins al vent, fent olor de tèbia i aspra reina. Xiulet sobre la sorra, les herbetes resisteixen i canten.

El cor: amors juvenils, herba fresca, rous, rosa i les espines, veus agres com vent de primavera quan ja fa força calor al cor.

Els cants de Granada tristos: apassionats, dramàtics, revoltats cruels, satírics, sempre vibrants. Sempre *egoistes*: una ànima es plany, implora, frueix o blasfema.

I, tristes! aquest cant mor, va a morir, morirà quan moriran la vella Macarrona, i la immortal Niña de les Peines que els discos enregistren *in extremis*.

A Catalunya, a través d'un vell, vellíssim poble, canta l'eterna i vivent antiguitat.

AMÉDÉE OZENFANT

ERIK SATIE

Pocs dies ha s'esqueia el cinquè aniversari de la mort d'Erik Satie, després d'una llarga i dolorosa agonia a l'Hospital Saint-Joseph.

A propòsit d'aquest aniversari, que ha passat gairebé desapercbut, Henri Sauguet remarcava que si encara es parla, de vegades, de la sorprenent personalitat de Satie, les seves obres, en canvi, figuren ben poc sovint en els programes de concerts.

Les excentricitats de la vida de Satie han contribuït a desfigurar el seu veritable aspecte.

Però si la majoria no semblen recordar d'ell sinó anècdotes llegendàries, els seus fidels amics no l'han pas oblidat i conserven llur admiració i llur fervor envers una obra sense tenir en compte les modes. Un article de *Vigile* (número de juliol), per Maxime Jacob, és un dels estudis més comprensius sobre Erik Satie i que posa al lloc que els correspon les seves excentricitats i la belutat de la seva música.

Esperem que un dia o altre, alguna casa de discos en dediqui uns quants a l'obra d'aquest músic, els enregistraments de la qual són tan escassos.

GRANS NOVETATS EN CORBATES INARRUGABLES

Jaume I, 11
Telèf. 11655

DIUMENGE VINENT EXCURSIÓ MARÍTIMA

A
= TOSSA =

EN EL

"Príncepe Alfonso"

Dies 14, 15, 16 i 17 a

Niça = Cannes

EN EL

"Príncepe Alfonso"

VIATGES BLAUS

Rambla del Centre, 37 - Tel. 23252

Mirador teatral

L'any 1908 es publicava a Barcelona un periòdic titulat *El artista i el cine*, dedicat al comentari i a la ressenya de teatres.

Sortia els dies u i quinze de cada mes, u altres que les substituïen, segons diu literatament, sota de la capçalera mateixa. La redacció estava instal·lada al carrer de la Mina, núm. 8, lloc on, alhora que es redactava aquest periòdic hom despatxava, a preus enraonats, els documents necessaris per a poder contraure matrimoni.

El director artístic i literari, propietari i administrador, tot d'una peça, era don José Manuel Salom, nom perfectament desconegut en el periodisme. Per bé que sigui així, aquest senyor redactava una literatura perfectament ostrogoda, plena de gràcia i de pintoresc. Heus ací una mostra, treta d'un solt retolat *Nuestros grabados*, que es refereix als Onofris, els famosos pantomimistes. «El número de orden con que van enumerados y se ve inscrito entre paréntesis (sic) en el escrito dicho, es el que debe buscarse para saber el pensamiento que a cada uno se dedica.» Altre, referint-se a un artista, també dels Onofris. «Ingresó a formar parte de la compañía a los 17 años de edad, y cuenta con ocho de leales y buenos servicios», etc.

Hem reproduït aquests paràgrafs per tal de donar una idea de la mena de periòdic que era i de la seva literatura usual, única en el gènere. Ara bé. En aquest periòdic hem trobat un biografia, acompanyada d'un retrat molt bo, amb un bigotí reñat, de don Joan Mestres, ex-empresari del Liceu; tan bona, que la reproduïm:

«JUAN MESTRES.—Por lo popular a causa de las simpatías que goza en esta capital, todos mis lectores conocerán de que se trata del hijo legítimo de don Salvador y doña Luisa, dueños de la acreditada lampistería de la calle de San Pablo, número 40.

«Juanito nació el 24 de junio de 1880 en esta ciudad condal, hizo progresos en la pri-

mera enseñanza superior; dedicóse desde muy joven a la música, ingresando en la Escuela Municipal de esta clase, donde estudió solfeo y partitura, que, como alumno, ejercitaba con notable provecho en el piano.

«En dicha Escuela, y en brillantes exámenes, ganó cinco primeros premios de honor en la interpretación y ejecución de la partitura en el piano, y solamente uno en el curso de armonía.

«Sintiendo batallador por la lucha de la existencia, a los 19 años de edad se recreaba jugando a la bolsa.

«Vela subir o bajar uno o dos enteros en los valores de Bolsa, sin que se comoviera aunque aquel día le tocara perder en la revancha. Hizo una bonita fortuna en poco tiempo y luego perdió de ella una gran parte.

«Juanito se dedicó al teatro; y continúa tomando empresas, levanta fortunas y las vuelve a comprometer; nos lleva al Apolo la célebre Vitaliani, a Donnini y al eminente Cereceda. Proyecta, realiza y se hace propietario del Teatro Gayarre. Lo vende a peso de oro. Hoy es empresario del Apolo, donde el año último ganó 14.000 pesetas.»

Fins aquí aquesta literatura, la qual no es pot negar que és bona de debò. A través d'ella hom veu que de jove, el que fou prestigiós empresari del nostre primer teatre havia alimentat la il·lusió d'ésser músic. Influència del veïnatge amb el Liceu, de la qual estava impregnat tot el barri i gairebé tot el districte. El famós tenor Uetam, especialista a cantar *La Marina* a ple pulmó, també era del barri i també llauner. Afortunadament, les activitats de don Joan Mestres derivaren després cap a altres bandes, si no tan propícies a la glòria, almenys més compensades.

De totes maneres, el que ens interessava més que res era transcriure una mostra d'aquesta literatura.

JAUME PASSARELL

MARICEL-PARK

Gran Parc d'Atraccions Montjuïc

Entrada al Parc

CINQUANTA CENTIMS

Muntanyes Russes

les més sensacionals d'Europa

Bug Witching-Waves

Gran Pista de Skating — Magnífic Restaurant — The Dansants — Diners American — Jazz — Orquestrina — Tobogan — Cascada — Di-cos — Skooter

Campionat de Wihrl-o-Ball

Magnífiques copes que s'adjudicaran mensualment als vencedors d'aquests sexes. Les copes corresponents el mes actual estaran exposades en el Saló del Restaurant

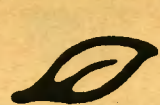
Mitjans de comunicació:

AUTOS: Marquès del Duero, carrer Mata, Carretera de Montjuïc, recentment inaugurat.

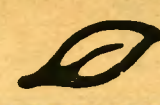
PUBLIC: Funicular de Montjuïc. (billet combinat d'anada i retorn amb entrada al Parc, UNA PESETA). Estació intermitja. Funicular de Montjuïc, seguint el Passeig recentment inaugurat.

Entrada al Parc

CINQUANTA CENTIMS

EL CINEMA

BALANÇ DE LA TEMPORADA

INTERMEDIS

PANORAMA

Els grans films silents

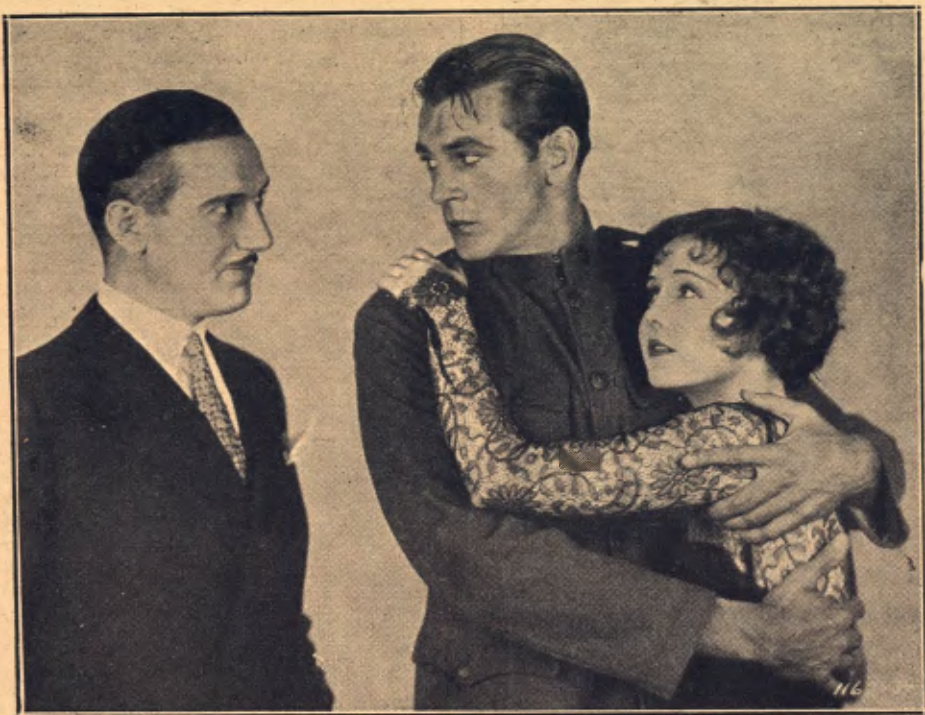
Cap símptoma d'esgotament en el cinema silent. Tot al contrari, la magnificència que acompanya una superba vitalitat. Això és el que constatarem en confrontar en un anterior article sobre la temporada passada, els últims films silents amb els primers films sonors.

Certament, el cinema sembla, d'un temps ençà, incapaç d'incorporar-se mitjans nous

Els assumptes exòtics, captats amb veritat i poesia: *Ombres blanques*, *El pagà de Tahiti*.

Un entestament en la recerca de la simplicitat, a establir els valors purament humans, abandonant la complicació i la intriga: *Soledat*, *Torrents humans* i la primera part d'*El pa de cada dia*.

En la memòria de tots estan films com:

Del film de Wellmann «L'àngel pecador»

d'expressió. D'uns quants anys a aquesta banda, res no es pot aparellar en importància al que significà en altre temps la invenció del primer pla, dotar de moviment la camera, l'aplicació de la sobreimpressió, etcètera. Constatem, doncs, que el llenguatge era potser ja definitivament establert i tots els seus recursos explorats. Cal concloure per tant que el cinema estava condemnat a una estabilitat morta? Res menys cert. Adhuc concedint la tesi discutible que acabem d'apuntar, la perfecció d'un instrument, lluny d'amençar la vida de l'obra, li assegura una il·limitada vitalitat.

El segle XVII veu fixada la llengua francesa, i ningú no podrà gloriarse, després, d'escriure millor que Pascal, i amb tot ja sabem la veritat. La mina resulta inexhaustible. Ningú, potser, no pot anar més enllà que un Púdvkin o un King Vidor, però es pot fer sempre de nou, sempre de nou, cada individu dient la seva paraula, el seu fet, amb aquest instrument d'engendrar imatges que és el cinema.

Els que creien que la perfecció conduiria a l'estancament han estat sorpresos. L'any passat no ens portà cap cinta—llevat del cinema rus, que venia aquí retardat—a equipar en importància a *Variété* o *I el món marxa*, però amb tot, quina ratxa de films estimables, forts, originals...

El gènere policíac definitivament rejuenit: *La Redada*, *Una de tantes*.

Ja ho sabeu...

—que després de *Petit café*, Chevalier tornarà a treballar sota les ordres d'Ernest Lubitsch? En un film que es titularà *Monte Carlo*.

—que *El crim de Silvestre Bonnard* està en curs de filmació sota les ordres d'André Bertoneau?

—que William Powell ha passat alguns dies a la presó de Sant Quintí, a Califòrnia, per fer millor el rol de presidari que li correspon en el film *Ombra de la llei*?

—que el gran film per a la pròxima temporada d'Henry King és *Ulls delators*?

—que l'Òpera de Viena ha firmat un contracte de col·laboració amb les Òperes de l'Estat de Prússia, de Baviera i de Saxònia per a la realització de films sonors? Sembla que llur programa comprèn en primer terme l'adaptació cinematogràfica de *El Cavaller de la Rosa*, de Richard Strauss.

Amor etern, *Capitaines de vida*, *L'àngel pecador*, *La dona lleugera* i tants altres que podríem citar si volguéssim convertir aquesta nota en una llista. No establim la llista, però citem almenys encara Buster Keaton, escrivim només el seu nom, que això ens evita d'escriure dos títols més. Ja sabem quins. Ells sols són un gran panegíric a favor del cinema còmic silent.

Finalment, un film espanyol: *La Bodega*. De totes maneres, sembla que el film que més ha commogut l'opinió ha estat *Tempestat a l'Àsia*. Deixant de banda si és o no és el millor film projectat durant la temporada passada, la novetat de l'escola que l'ha construït, l'insòlit que resultà per a nosaltres la seva factura tan original, donaria per si i a bastament explicació d'aquella commoció. Les qualitats excepcionals d'aquells film han estat comentades extensament aquí mateix perquè ara ens repetim. Recordem, enfront de l'entusiasme per aquesta cinta, que nosaltres som els primers de compartir, la constatació que feia King Vidor en sortir d'una sessió de cinema soviètic. L'autor de *I el món marxa*, completament trasbalsat davant de tanta violència i veritat, afirmava la seva convicció en la superioritat de la seva tècnica. Eisenstein pensa aprendre molt a Hollywood, segons confessió pròpia.

«Magnífica presa de vistes amb mals aparells», deia King Vidor.

La nostra quasi completa ignorància de l'escola russa ens obliga, en aquest assumpte que ens apassiona, al silenci. Voldríem només recordar els que amb una evident exageració han afirmat *Tempestat a l'Àsia* el millor film existent: la marxa de John Gilbert cap al front en *La Gran Parada*, les primeres escenes d'*Albada*, la presentació del protagonista i totes les escenes domèstiques de *I el món marxa*, el paisatge d'*Ombres blanques* i tant altres moments, que ens allargariem massa si volguéssim citar-los tots.

La nota negra de la temporada ha estat la decadència manifesta del cinema a Alemanya. Sembla que no sàpiguen què fer de tanta tècnica. Els fa una nosa tremenda. L'únic film Ufa que ens ha interessat ha estat *Retorn a la llar*. El que sorprèn més en la majoria d'ells és la manca d'humanitat, la monotonia del tipus i de les situacions. Quatre superproduccions Ufa i totes quatre amb gent d'uniforme, militars en tres d'elles! És més fort que nosaltres! Estem tips de gent d'uniforme, com ho estem de vampiresses, de xampany i de dansings!

J. PALAU

La innoble lletgesa

Si—segons hem vist—el cinema és bastit sobre la realitat directa, i és una mena de glorificació de la matèria nua, caldrà que formulem d'una manera enèrgica una exigència de beutat. Caldrà que exigim que cada objecte sigui tan bell com sigui possible per tal que resplendeixi amb una ampla voluntat d'harmonia.

Si cada figura que projecta l'ècran ha de valorar-se per la seva pura presència física—plàstica—, aquesta exigència ha d'ésser mantinguda. El plaer estètic que el cinema ofereix a la retina ha d'ésser graduat per la seva perfecció material. El cinema pur—Chomette—no és més que una successió d'objectes que ofereixen una mena o altra de bellesa física.

Aquesta exigència que formulem referida als objectes té un exacte i especialíssim vigor pel que fa referència als personatges. Els actors, les actrius hauran d'ésser tan bells com sigui possible. Hauran de posseir, a més, un esguard intel·ligent.

Ens cal aixecar el nostre clam d'alarma, ara precisament. Perquè un caprici comercial ha posat en circulació el nom de George Bancroft. Jo no vull pas negar a George Bancroft la qualitat d'actor que arreu li és reconeguda. Aquest actor, però—cal denunciar-ho—, fa un comerç de la seva lletgesa. Abans, fou Jannings—recordem *Tartuf*—qui esmerçà el seu art a fer marcadament repulsiu la seva figura. Recordem—en altres termes—Conrad Veidt i Lon Chaney—especialistes en rostres repugnants. Recordem la desagradabilíssima insistència amb què Erich von Stroheim fa deslligar rostres greixosos del més repulsiu realisme, a *La marxa nupcial*.

Vull cridar l'atenció en aquest moment que sembla presidit per una desviació morbosa del gust. Sense negar la possible qualitat artística, i la veritat dramàtica del tipus que representen aquests personatges, la transformació de la lletgesa en espectacular m'ha semblat sempre poc noble. Entre un home que exploti el seu perfil com John Barrymore i un altre que triomfi per la seva monstruosa silueta, sempre hauré de decantar-me vers el primer. Ens cal una claredat llatina per a mirar tot això. Una

visió una mica hellènica del cinema, que ens ensenyi a valorar les línies nobles de cada cosa. Sense penetrar en el monstre o en l'esguerrat heroic, que ens han portat cinquanta anys de novella russa. Sense tenir cap confiança en qualsevol d'aquests Frègoli del cinema, capaç de convertir-se en la més repugnant de les criatures, per produir una d'aquelles barreges corpre-

Emil Jannings en «Tartuf»

dores del pallaso trist o del geperut.

No. El cinema ha d'ésser una escola de beutat, de claredat, d'intel·ligència. Ho ha estat, ho és encara, malgrat les denúncies que hem formulat, i que provenen segurament de la tradició teatral que encara arrossega el cinema, en certs moments. No cal pas perdre l'optimisme, per tant. Una *girl* ianqui està molt més a prop de Grècia que una tragedianta italiana. Hi ha molts rostres intel·ligents entre les *stars*. Triomfs recentíssims refermen aquesta afirmació. El cas per exemple d'Evelyn Brent, al rostre de la qual resplendeixen una clara beutat i un noble esguard intel·ligentíssim.

GUILLERMO DIAZ PLAJA

Sobre "Halleluja"

El gran director King Vidor ha realitzat amb *Halleluja* un film completament negre, és a dir, interpretat completament per actors de raça negra, al davant dels quals

Nina May Mac Kenney

cal citar la protagonista: Nina May Mac Kenney.

Vidor ha passat la seva infància a la Carolina del Sud, entremig dels plantadors de cotó. La seva consciència com a director i el profund coneixement de la població dels Estats del Sud serien ja una garantia de l'esmentat film; però encara cal afegir-hi valuosos testimonis. Tot esperant que la temporada que ve ens sigui permès de veure *Halleluja*, avui donem uns comentaris sobre ell d'André Gide.

Diu així:

«M'havien dit molt de bé de *Halleluja*. En veure'l, la meua satisfacció ha sobrepassat la meua esperança. Em sembla que és un film que s'adreça a la vegada a la massa i als *happy few*, que és el que tota obra d'art hauria de fer. El plaer que jo hi trobo no és precisament el que hi troba el meu veí. Hi ha aquí de què satisfer ensem el cor, l'esperit i els sentits. Les imatges són belles, els actors excel·lents, el *scénario* d'una intel·ligència que us tranquil·litza.

«King Vidor ha dominat l'assumpte d'una manera prou elevada per a fer-vos sentir que el jutja, adhuc amb certa ironia; no obstant, ens obliga a restar, ens força a restar en constant contacte amb els seus personatges, que no deixen mai d'emocionar-nos, fins al punt que les seves passions no ens semblen més belles sinó quan la nostra raó les condemna i les conveç d'absurditat.

«Fàcil a tots els paroxismes, l'heroi de *Halleluja* immiscueix l'amor místic en

l'amor sensual, en la gelosia, en l'odi, i el pas de l'un a l'altre d'aquests estats és una extrema eloqüència.

«En art, com més una passió és excessiva i absurda, més ella s'eleva per damunt de la banalitat, i per tant, importa considerablement de presentar-la d'una manera raonable, a fi de fer-nos-la plausible.

«Tota penetrada de lirisme i prodigiosament expressiva, cada fase és conduïda per King Vidor amb una ingenuïtat magistral, una subtil comprensió psicològica, i tan hàbilment motivada que ens sembla del tot natural i com necessària.

«Hom no sap què és el que cal admirar més, la simple i tota ingènua trama de la intriga, el ritme del seu desenvolupament, la valoració d'aquestes passions elementals, o el joc perfecte de l'actor que les encarna.

«L'interès que hom pren a *Halleluja* pot passar-se de la comprensió de les paraules: el poc que jo he pogut entendre aixea, no obstant, entreveu la importància del que elles hi aporten.

«Quant a la música, al cant, als chors, als crits i a les interjeccions de la multitud, són coses que es contonen admirablement amb el moviment de conjunt, fins al punt que hom no pot pas imaginar el film sense aquest aspecte musical que fan de *Halleluja* una espècie de simfonia amb els seus *allegro*, *andante*, *largo* i *presto agitato*, en els quals adhuc la paraula no figura sinó com element rítmic. I quan les veus humanes s'han apagat en la llarga escena de la persecució a través del bosc inundat, res de m's impressionant que el simple clapoteg de l'aigua morta moguda; aquest murmur de la natura eterna sembla la veu d'una ombrívola fatalitat.»

El nou film de Stroheim

Film d'Erich Stroheim *El gran Gabbo?* Fins a cert punt solament. *El gran Gabbo* ha estat dirigit per James Cruze, el director que tant s'ha prodigat, malauradament, però a qui devem alguna obra mestra, al primer terme d'elles *La caravana de l'Oregon*.

Però encara que Cruze hagi dirigit el film, Stroheim n'és l'autor a mitges, en dos sentits. Com a intèrpret del rol principal, la interpretació del qual marca la fesomia espiritual del film, i com autor del diàleg, ja que *El Gran Gabbo* és un film 100 per 100 parlat.

Betty Compson és la protagonista de la cinta, que comporta un *scénario* de circ i de music-hall, amb ballables i números de cant que vénen a amenitzar la monotonia que pot resultar d'un diàleg massa prolongat.

Ramon Navarro, compositor

Ara a Ramon Navarro li ha entrat la mania d'ésser compositor; sembla que aquella de fer-se frare que tingué quan el *Ben-Hur*—segons informes del servei de publicitat de la M. G. M.—, no li durà pas massa.

Ramon Navarro ha compost ell mateix la música de les cançons que canta en *La casa de la Troia*. Són dues: *En el meu cor* i *Rieu, amic, tant com vulgues*.

Ja veurem si serà qüestió de riure o de plorar quan vingui el cas de sentir-les.

Al final creiem que tots haurem d'ésser accionistes de l'Associació que projecta Chaplin a favor del cinema silenciós. Hom indica com a títol probable de l'Associació: *Els afònics*. Els que tenim l'oida sana, hauríem d'ésser amics dels afònics, si les cançons de Navarro i altres plats sonors per l'estil que aviat ens serviran no ens reconcilien amb les cançons cinematogràfiques.

«El cavaller de l'amor»

Entre els films que figuren en la llista de represes que la Cinèma projecta en els seus locals, hem vist que hi figura la cinta de King Vidor *El cavaller de l'amor*. Cridem l'atenció dels lectors sobre aquesta represa, dels lectors sobretot que ignoren que l'esmentat film és obra de King Vidor.

Res de King Vidor pot ésser-nos indiferent, perquè adhuc quan un autor treballa a la mercè d'imposicions arbitràries, no pot dissimular del tot la seva personalitat. I aquest és el cas de *El cavaller de l'amor*, film fet de cara al públic, particularment del públic que té John Gilbert per ídol. Efectivament, tot el film és construït a la mesura del sensacional galan, i tot convergeix a donar relleu a les seves aptituds d'amant fotogràfic. Però a darrera, podeu endevinar un temperament gens menyspreable.

Cal veure com King Vidor domina l'assumpte! El mateix que Cervantes fa el millor llibre de cavalleries amb el propòsit de ridicultzar-los per sempre més, King Vidor sembla amb aquest film haver volgut satiritzar tots els films de capa i espasa i jugar-nos una facècia monumental a l'esquena d'aquesta llegendària figura de *Don Juan* invencible i irresistible. És impossible no veure que l'autor és el primer a prendre's en broma l'assumpte del film, i l'espectador que en surt vexat clamant la puerilitat de l'assumpte palesa amb això no haver copsat l'esperit d'humor amb el qual ha estat confeccionat el film aquest.

La realització, sempre conduïda amb gran destresa. Vestuari d'un gust exquisit, interiors fotogràfics, multituds animades, interpretació de primera, amb Eleanor Boardman, John Gilbert, Roy d'Arcy i Karl Lane.

No oblidem que l'home que féu aquest sainet cavalleresc portava al cap *I el món marxa*, que fou el film que féu immediatament després.

Aneu, doncs, a veure *El cavaller de l'amor*, amb la seguretat que veureu si altra cosa no, un film que és l'A B C de la tècnica americana.

CATALANS!

adquiriu un

JORDIET

Val 3 ptes. Novetat de

CLINICA DE BEBES

6, l'apineria, 6

(Via Laietana)

El cine mut ja no serà mut la pròxima temporada..... No desperdiciu, per tant, l'ocasió de veure ara les grans pel·lícules mudes que han aïmat aquest Art. CINAES per a completar la brillant sèrie de represes que ve presentant aquesta setmana, exhibirà en:

CAPITOL

CATALUÑA

AVUI, DIJOUS:

AVUI, DIJOUS:

Submarino

La Bailarina de la Opera

Príncep Films
per Ralph Graves, Jack Holt
Dorothy Revier

Fox
per Dolors del Rio, Charles Farrell

El Gaucho

El Chico

(Artistes Associats)
per Douglas Fairbanks, Lupe Vélez

Arajol
per Charlie Chaplin
Jackie Coogan (Chiquilin)

Els salons de "CINAES" es distingeixen per llur ventilació perfecta.

JOIES
RELLOTGES

J. ROCA

Rbla. del Centre. 33
Passatge Bacardí. 2

LES ARTS

DISCOS

ELS DISCOS

MUSICA SIMFONICA

Ara que els editors de discos donen en llurs publicacions molt d'interès a la música simfònica, els programes presenten més varietat que no assoleixen ni els mateixos concerts. El discòl amatent pot seguir de casa seva estant les interpretacions que donen les més cèlebres orquestres, de les obres simfòniques de totes les tendències i escoles.

Darrerament i amb simultaneïtat s'han publicat obres d'autors ben representatius: Bach, Strauss i Dukas.

Del gran cantor de Leipsic, el *Pasacaglia* en do és de les obres que no sovintegen en els concerts, i és estrany, puix que és de les més profundes i construïda amb més línies d'una grandiositat immensa. En el disc i per art de Ilokowski, aquest gran director sona amb tota la seva volada. No es pot endevinar, a través del gramòfon, de quins mitjans es val aquesta orquestra de Filadèlfia per a obtenir els efectes d'expressió que assoleix. Els seus discos són d'una sonoritat especial que aviat encomana a l'oient la sensació de realitat d'un concert. Però no és tot això; hi ha també la perfecció de virtuosos dels instrumentistes i l'autoritat del seu director.

Una marca alemanya de recent introducció en el nostre mercat, «Polydor», ens ofereix una versió del poema simfònic de Strauss *Don Juan*, que interpreta l'orquestra de Teatre de l'Estat de Berlín sota la direcció del mateix Ricard Strauss. Heus aquí uns discos que poden ésser d'un gran valor informatiu per a demà: conèixer el pensament de l'autor en l'execució de les seves obres, i més en aquesta, que restarà com la més representativa de la música de Strauss. Tot i la joventut de l'autor en escriure-la, és l'obra més suggestiva i que aviat dominà l'auditor en forma irresistible. Informada, com tota la producció de Strauss, per un sensualisme amable dels seus temes a estones força banals, amb tota la seva tècnica pomposa i exuberant, s'amotilla al disc sense dificultat i l'edició, ben cuidada, mostra ben clarament totes les sonoritats de què és plena l'obra.

D'un dels compositors més destacats de la nova escola francesa, Paul Dukas, es publica el seu *Scherzo: L'aprenent de bruixot*, una de les obres que més sovintegen en els concerts d'aquí. La interpretació de Toscanini amb l'orquestra de Nova York és ben distinta de les que aquí acostumem a escoltar. El moviment és animat en forma insospitada i el ritme ben marcat van molt bé per accentuar el caràcter fantàstic d'aquesta obra.

La fantasia que amb temes de Clavé va formar N. Manent, sembla feta més per a reduïts conjunts que per grans orquestres, amb les quals cal servir-les amb més recursos, puix que les fàcils melodies de Clavé, en ésser transportades a l'orquestra, no resistirien tampoc una instrumentació complicada. En el disc sonen bé, essent aquesta fantasia un compendi de les més populars obres del músic-poeta vuitcentista.

* * *

Pasacaglia en do menor, Bach.—Orquestra simfònica de Filadèlfia.—Cia del Gramòfon A B 580,581.

Don Joan, poema simfònic, R. Strauss.—Orquestra del Teatre de l'Òpera.—Polydor 66902/3.

L'aprenent de bruixot, Scherzo, Dukas.—Orquestra Filharmònica-sinfònica de Nova York.—Cia del Gramòfon A B 579.

La Euterpenze, Manent, Clavé.—Orquestra simfònica del Gramòfon. Cia Gramòfon A F 325.

Estadístiques

El fervent discòfil D. E. Inghelbrecht ha donat, en una conferència recent, alguns detalls curiosos sobre el director d'orquestra davant el micròfon.

Un dels trossos més instructius de la seva conferència conté una estadística molt interessant. Comparant entre ells els discos de *L'aprenent de bruixot* enregistrats successivament sota la direcció de Paul Dukas, d'Albert Wolff, de Toscanini, de Gaubert i del conferenciant ell mateix, Inghelbrecht ha mostrat que les variacions de moviments podien assolir una amplitud realment inesperada.

El metrònom els xifra d'una manera imparable. En la introducció, Wolff marca la negra amb punt a 40, mentre que Toscanini la marca a 54. Al començ del *Scherzo*, la diferència entre els dos directors és de 104 a 138. Al moment en què l'escombra es trenca, entre la interpretació d'Inghelbrecht i la del director americà mostren una gran separació: 66 i 92, respectivament.

L'execució que seguí aquestes variacions encara és més curiosa. Els moviments de Toscanini són d'una llibertat paradoxal. Quan es pensa en l'autoritat d'un mestre així i en la seva influència sobre el públic i els professionals, és qüestió de preguntar-se com Dukas arribarà a fer comprendre als filharmònics americans quines foren les seves intencions en escriure el cèlebre *Scherzo*.

Seria útil de tenir, de cada partitura important, una execució tipus conforme a la voluntat de l'autor per tal que les traduccions dels virtuoses no alteressin gaire greument els textos originals.

Fidelitat d'enregistrament

Els caps d'Estat desfilen d'un a un davant el micròfon, a fi de deixar a la posteritat alguna al·locució lapidària. Després de Jordi V, Albert I ha pronunciat un discurs davant el micròfon, a l'Exposició d'Anvers.

Però en pocs casos tant com referint-se al que es diu davant el micròfon té millor aplicació la frase «Res no es perd». El disc que Polydor havia posat a free del rei dels belgues ha registrat tots els sorolls que formaven una aurèola sonora a l'eloqüència reial. Així es pot pensar que molts dels alts personatges que ocupaven la tribuna d'honor estaven refredats, amb els inevitables i inoportuns atacs de tos. Més encara, quan Albert I parlà en el seu discurs de la majestat del riu Escalda, ressonà un estornut.

Però aquests detalls, lluny de perjudicar la fortuna del disc, n'augmenten encara el valor, donant-li l'atmosfera veritable del discurs que conserva.

J. G.

Reproduccions d'Art Escultòric

LA VENUS GENITRIX i centenars d'altres reproduccions directes de l'estatuària clàssica, grega o llatina i motius ornamentals de to s els estils i èpoques, constitueixen les nostres galeries d'art. Disposem d'extenses col·leccions de bustos, estàtues, imatges, relleus, làmpares aplics, pedestals, &c, i articles per a la decoració de jardins, tals com gerros, testos, bancs, bolladors, &c per harmonitzar en cada cas amb el caràcter del conjunt.

Demaneu catàlegs il·lustrats de jardins

LENA, S. A.

Rossel·ló, 238 (junt a P. de Gràcia) - Barcelona

VENUS GENITRIX
Museu del Louvre (París)

—La dona m'ha dit que no torni a casa sense dur-li peix...
—Pobre amic meu! Això és una manera com una altra de treure't de casa.

(Dimanche Illustré.)

—Vuit francs la dotzena d'ous, i un de torna que farà trefze.
—Deu-me aquest, per ara; ja em quedaré la dotzena un altre dia.

(Dimanche Illustré.)

—Us heu fixat en aquella senyora així i aixà?... Quants anys li farieu?...
—No ho sé pas... però n'aparenta el doble.

(Dimanche Illustré.)

Josep Goday, arquitecte

L'art barroc de Josep Goday és un altre exemple, després del d'Adolf Florensa, de la legitimitat i eficaç readaptació dels estils consagrats pel temps. Els defensors exagerats o parcials de l'arquitectura més moderna la propugnen principalment a pre- text que els estils clàssics són avui dia lletra morta. Error! Greu error d'insensibilitat. L'arquitectura moderníssima es defensa per altres raons més bones. Els estils del passat que ens han pervingut auriolats per l'èxit, no són lletra morta per a la sensibilitat moderna i són expressió sempre viva i persuasiva de lleis eternes; i llur decoració és també cristallització de sentiments que podran passatgerament semblar inexpressius o agressius a generacions o bé a individus sobrevinguts, i que en definitiva resten o reviu en llargs períodes de reestimació. Es que els motius decoratius de l'arquitectura dels millors períodes concreten d'una manera inenarrable, però subtilment entenedora, certs extrems de l'arquitectura que la raó no explica, perquè el sentiment els copsa immediatament. Un capítell, una mènsula de simple decoració, l'ofici dels quals en l'economia d'un edifici són ben gratuïts i apareixen a la vista del superficial estimador d'arquitectura com elements ociosos, són allí en funció de mecànica espiritual: equilibren, clouen, subratllen o puntualitzen quelcom que no es pot ni cal precisar; són adequadament al seu lloc com l'escòcia que fa de coronisa al cim de les façanes dels temples faraònics s'allargassa sense cap necessitat.

Però, ultra aquesta decoració d'elements devinguts clàssics que trobem en funció de mecànica espiritual en els millors edificis de tipus acadèmic, hi ha la decoració encara més gratuïta que, copiada del diccionari decorativista de l'Escola o inspirada en ell, pot l'arquitecte afegir parasitàriament a l'interior i a l'exterior de l'edifici. Diem parasitàriament per tal de recollir la qualificació pejorativa que a aquesta ornamentació clàssica han penjat els defensors de la simplicitat arquitectònica a ultrança. Jo admito el parasitarisme dels *grutescos*, de les rocalles, dels llambreguins, dels bucranis i garlandes, de les espirals d'api, de les paneres de flors i de fruites, de les pa-

clama aquesta indigència decorativa, jo sempre sostindré que el ciment armat admet, ni més ni menys que la pedra, la decoració escultòrica, adés emmotllada, adés tallada en la duresa de la massa. És més, l'arquitectura del ciment armat reclama, exigeix, més que l'arquitectura aparellada, l'ornamentació escultòrica, esgrafiada o pintada; és una llei natural i universal, la qual comanda tota mena d'arquitectura pobra: la

Casa Maternal (Les Corts de Sarrià)

de mamposteria arrebossada, la de maó, l'*opus emblecton* dels romans. Aquesta, la més pobra de totes, gairebé tant com la del ciment armat, és precisament la més decorada. En canvi, és justament l'arquitectura aparellada la que més pot i deu prescindir de la decoració.

Jo sento una gran admiració per a l'ar-

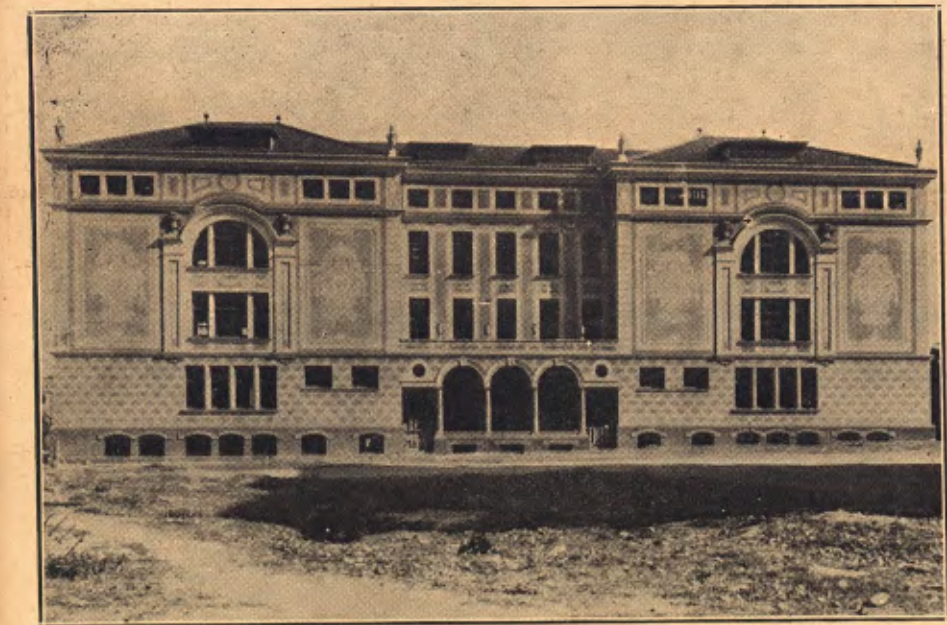
modesta monumentalitat dels edificis d'aquella Barcelona del segle XIX que volia ésser gran i bella i encara no tenia els capitals per a ésser-ho. Veieu com ha sabut l'arquitecte mantenir-se arrelat a les tradicions de la terra pròpia i com alhora ha sabut assimilar les suggestions de les terres estranyes; amb quanta intel·ligència ha sabut evolucionar sense trair ni descastar-se, sense malmetre o disfressar la terra on aixecava els seus edificis. Cal apreciar el refinament de Goday en vestir les modestes arquitectures dels grups escolars i de la Casa Maternal segons la tradició nostra de l'escultura de terra cuita i dels esgrafiats.

Goday és mestre en l'esgrafiament, o més ben dit *esgarapat*, que així és com s'anomena de tot temps a casa nostra aquest procediment; els nostres acadèmics del temps de Viladomat l'anomenaven pedantescament *grafidària*. La grafidària era una de les assignatures que la nostra pre-acadèmia, el Col·legi de Pintors, imposava als fadrins que es subjectaven als exàmens de mestre col·legiat. Des del segle XVII, i qui sap si des del XVI, els esgarapats eren el gènere decoratiu aplicat a la nostra arquitectura modesta, i devia ésser una pràctica molt estesa quan el Col·legi la imposava com un ensenyament indispensable. En acabar el segle XIX l'esgarapat havia caigut tan en desús que ja ningú no l'ensenyava. Soler i Rovira i després Josep Triadó, artistes massa oblidats, projectaren bons encara que pocs esgarapats. Ara recentment Goday i algun altre arquitecte o dibuixant han treballat en aquest gènere, però cap arquitecte com Goday, que té admirables artistes a mà i que ha sabut salvar-ne la tradició tècnica gràcies al contacte establert amb l'única artista-tècnica que d'aquest procediment decoratiu ens quedava, el senyor J. Pallàs, del poble de Sant Julià de Vilatorrada. Gràcies, doncs, a aquest senyor Pallàs i a Josep Goday, Barcelona torna a omplir-se de bona arquitectura modesta que l'esgarapat tradicional fa vist i encisadora sense deixar d'ésser simple. De Goday es podria dir, doncs, que, el mateix en l'arquitectura aparellada que en l'arrebossada, és el gran arquitecte del neobarroquisme barceloní; el reprenedor d'aquell barroquisme que es caracteritzà per la seva simplicitat elegant i per no haver mai perdut de vista les lleis de l'arquitectura.

JOAN SACS

quitectura de Josep Goday perquè sap tan perfectament ajustar-se a aquesta llei natural de l'arquitectura. En aquest arquitecte, un dels més grans de l'actual renaixement arquitectònic català, la finor de concepció i l'equilibri que aconsegueix en la realització de les seves obres són virtuts doblement estimables pel que impliquen d'heroisme, si es pot dir així. Ja està bé, per exemple, que dintre una bona tradició arquitectònica els arquitectes es vagin succeint amb discerniment i bon gust; però quan l'arquitecte neix d'una escola de desorientació, de barbàrie i de mal gust, com li succeí a Goday, i ha de revoltar-s'hi, i retrobar pel seu propi esforç aquella bona tradició perduda, la gesta aleshores pot ben qualificar-se d'heroica. En el cas de Goday, de Florensa, de Falguera, de Vilaseca i d'algun altre dels nostres arquitectes neoclàssicistes, l'heroisme ve encara determinat per la resistència a un altre perill que no està pas en el passat, sinó en el futur, com aquell qui diu: la resistència a la temptació de simplicitat de les noves escoles engendrades pel monolitisme del ciment armat. Res més fàcil per a Goday i per a tot altre arquitecte que posar-se a projectar a la moda de la indigent arquitectura. Goday hauria àdhuc pogut alternar les formes clàssiques amb les formes simplement cúbiques de l'arquitectura dita d'avancada, i així recollir l'aprovació i el profit dels partidaris de les dues maneres arquitectòniques. Però Goday ha resistit i ha persistit essent pel damunt de tot arquitecte; o potser no ha hagut de resistir gens. Ell es troba prou ben armat per a reinstaurar sense angúnies ni neguits i amb la més gran puresa els estils clàssics, com en la Casa de Correus i en la torre del senyor Joaquim M. de Nadal; o bé per a reestilitzar l'arquitectura tan barcelonina dels esgrafiats, com es el cas de la Casa Maternal o del Grup Escolar Lluís Vives; o per a refer amo esperit modern la no menys barcelonina arquitectura de terra cuita decorativa, com la que reeixí en el Grup Escolar Milà i Fontanals; Goday és apte àdhuc per a crear, partint dels estils i dels mètodes constructius tradicionals, noves formes arquitectòniques, com, per exemple, en el bell pavelló municipal de l'Exposició de Montjuïc.

En la torre del senyor Nadal el record de l'antiga torre de la Nena Cases, que sorgeix a mà esquerra de la carretera d'Es-

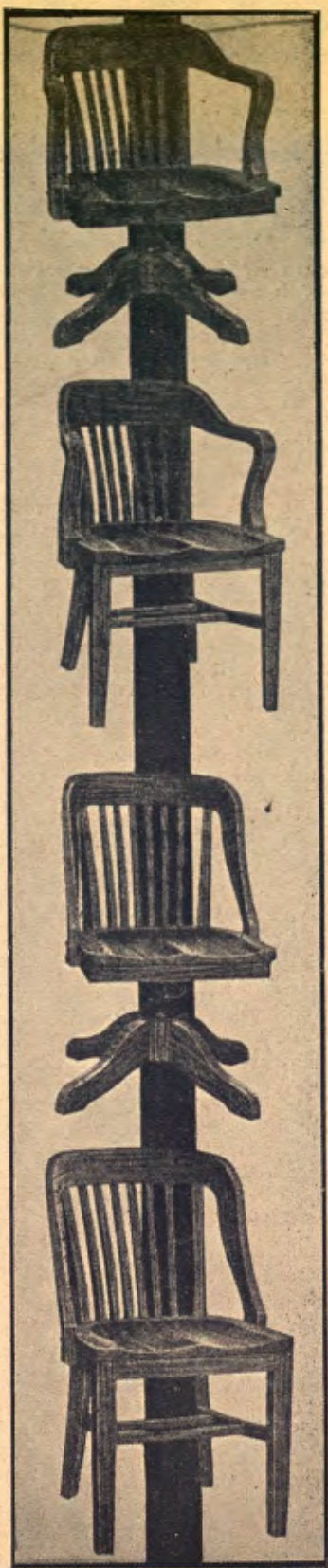

Grup escolar Lluís Vives (Sans)

relles o de les teories de *putti* i, en fi, de tot el tradicional repertori de l'ornamentació arquitectònica que en un moment donat de l'evolució de les arts aparegué com una novetat i animada d'un relatiu simbolisme que avui no ens diu res. Però, per poc que el concepte «forma» tingui valor en el nostre concepte de l'arquitectura, hauríem de reconèixer que els motius incompatables de la decoració clàssica foren tan ben concebuts per a ésser tallats o gravats en la pedra, en el morter, en la fusta o en el metall, tan ben maridats a l'arquitectura que quan, per motius de raó o de sentiment, ens veiem obligats a decorar poc o molt l'arquitectura, trobem que hi conjuen bé. Bé en tota l'accepció del mot, sempre que entenguem referir-nos a una bona arquitectura, a un arquitecte subtil, intel·ligent i destre. No hi fa res que uns del·fins, o uns tèrmins, o unes cariatides o unes draperies estilitzades en el segle XVI o en el XVII avui no ens diguin res en si mateixes si en tal lloc escauen, si arminen, enriqueixen o gracilitzen un moble o una arquitectura. Només per perjudici de la modernitat, podem restar impassibles o moure'ns agressivament davant aquesta decoració parasitària.

Hi ha encara un altre poderós motiu per a defensar la supervivència de la decoració clàssica, per a transformar-la paulatinament en reestilitzacions successives o bé, si s'es prou fort per aquesta gesta, per a crear de cap i de nou una moderna gramàtica decorativista. I aquesta raó és la següent: sempre hi haurà un esperit decorativista; sempre hi haurà gent que amará la retòrica i la decoració i que ho preferirà a la simplicitat. La posició austera i la posició exornativa de l'arquitectura són transposició de dues posicions psicològiques que la humanitat experimenta en tots els plans de l'esperit.

Es possible, doncs, que si l'arquitectura del ciment armat va accentuant la tendència a la simplicitat exagerada i comunica a l'arquitectura aparellada aquesta mateixa mania renunciadora, es produeixi aviat una esbojarrada reacció decorativista, una mena de xurriquerisme com el de Gaudí i d'altres arquitectes barcelonins de la fi de segle. Tant com la tendència a la misèria ornamental triomfés, seria així mateix de tómer la reacció ornamentista. Contràriament al que hom predica, que el ciment armat re-

**Els mobles
d'oficina més
bons, elegants
i barats**

**Demaneu catàleg que
enviem gratuïtament**

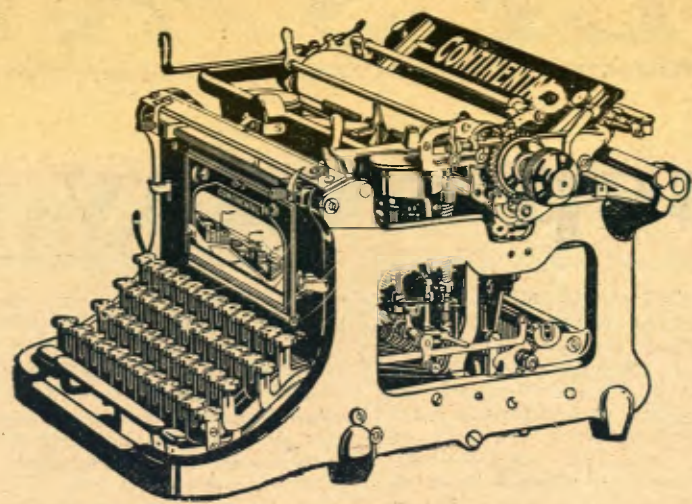
ORBIS

Marca Registrada

Descomptes especials per a ajuntaments i col·legis

F. FERRER AYMAR

Clarís, 5. - BARCELONA. - TEL. 19763

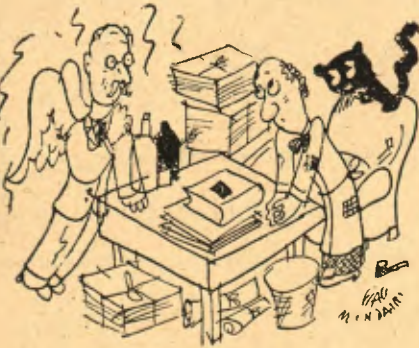
**La millor màquina
Fabricació europea**

**Gran taller
de reparació
de màquines
d'escriure**

**Venda de paper
carbó, cintes i
altres accessoris**

— Quin temps més ximple, tan variable!
(Saturday Evening Post.)

L'escriptor refusat, a l'ombra de Conan Doyle, que dicta llibres des de l'altre món.—
Només això faltava, la competència dels morts!

(Giovedì.)

—Al meu pare l'han retratat.
—Això no és res. Al meu li han pres les empremtes digitals.
(London Opinion.)

—Ja poden tornar-se'n. No passa res; la dona i jo que estem parlant...
(Saturday Evening Standard.)

ELS HEROIS DE L'ESTIUVEIG
L'home que no ha volgut anar a la fontada.
(The Passing Show)

**Anuncieu
MIRADOR**

**AIGUA
DE ROCALLAURA**

La deu més rica del món

Si vostè pateix d'Albuminúria, Llitúria
d'urina (mal de pedra), Bronquitis paroxi-
smal, Nefritis crònica, es curarà
radicalment amb

AIGUA DE ROCALLAURA

S'expèn
amb ampolles de litre i de mig litre
i en garrafons de vuit litres

Distribuidora general

FORTUNY, S. A.

CARRER HOSPITAL, 32, Y SALMERÓN, 133

"ORTOPEDIA MODERNA"

Fill de B. CARCASONA

Taller i despatx: ESCUDILLERS BLANCS, 8. - Telèfon 14916
Casa fundada en 1875

Braguers Reguladors
per a retenció absoluta de la trencaura.—Faixes de totes menes
Faixa-còlita abdominal.—Models moderns

Cotilles Ortopèdiques
per a guarir o corregir les desviacions de l'esquena
Més de cinquanta anys de pràctica són la millor garantia

¡NERVIOSOS!

Prou de patir inútilment, gràcies a les acreditades
GRAGEES POTENCIALS DEL DR. SOIVRÉ
que combaten d'una manera còmoda, ràpida i eficaç la

Neurastenia, Impotència (en totes les seves manifestacions),
memòria, verigues, fadiga corporal, tènies, dispènia nerviosa,
palpitacions, histerisme i talls nerviosos en general de les dones i
tots els trastorns orgànics que tinguin per causa o origen esgotament
nerviós.

Les **Gragees potencials del Dr. Soivré**,
més que un medicament són un element essencial del cervell, modulant tot el sistema nerviós, regenerant
el vigor sexual propi de l'edat, conservant la salut i prolongant la vida; indicades especialment als
esgotats en la seva joventut per tota mena d'excessos, als que verifiquen treballs excessius, tant físics
com morals o intel·lectuals, esportistes, homes de negocis, artistes, comerciants, industrials,
pensadors, etc., aconseguint sempre, amb les **Gragees potencials del Dr. Soivré**, tots els esforços o
exercicis fàcilment i disposant l'organisme per reprendre's novament amb el màxim resultat, arribant a l'ex-
trema vellesa i sense violentar l'organisme amb energies pèssimes de la joventut.

Basta pendre un flascó per convèncer-se'n

Venda a 5'30 ptes. frascó, en totes les principals farmàcies d'Espanya, Portugal i Amèrica

NOTA.—Dirigint-se i tramitant 0'25 ptes. en segells de correu per al franquig a Oficines Laboratoris
Sòr 1-1-2, carrer del T'r 16, Barcelona, rebreu gratis un llibre explicatiu sobre l'origen, desenvolupament
i tractament d'aquestes malalties.

Societat Espanyola de Carbur Metàl·lics

Correus: Apartat 190
Telegr.: "Carburos"

BARCELONA
Mallorca, 232

Telèfon 73013

CARBUR DE CALCI, Fàbriques a Berga (Barcelona) i Cor-
cubion (Corunya) :: OXIGEN 99,9° DE PURESA, Fàbriques
a Barcelona i València :: ACETILEN DISOLT, Fàbriques a
Barcelona, Madrid i València :: FERRO MAGNESI i FERRO
SILICI :: SOCARRIMAT i SECAT de fils i paços seda, cotó
i altres teixits :: CALEFACCIÓ INDUSTRIAL de laboratoris
i domèstica :: GENERADORS, BUFADORS, MANOME-
TRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS, GRATIS

Useu pel cap

Loción ViVina

Enforteix el cabell

No cura calvos,
però els evita.

Farmàcia: Escudillers, 61